

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**SPREMINJANJE STRUKTURE GOSPODARSTVA
Z RAZVOJEM MALEGA GOSPODARSTVA**

Ljubljana, junij 2002

MIHAJLO BADRLJICA

IZJAVA

Študent Mihajlo Badrljica izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom profesorja dr. Maksa Tajnikarja, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 4. junija 2002.

Podpis:

.....

KAZALO

	Stran
UVOD	1
1. OPREDELITEV MALEGA GOSPODARSTVA	2
2. POMEN MALEGA GOSPODARSTVA V NARODNEM GOSPODARSTVU	3
2.1. UPADANJE POMENA VELIKIH PODJETIJ	4
2.2. VPLIV MALIH PODJETIJ NA NARODNO GOSPODARSTVO	5
3. NASTAJANJE MALEGA GOSPODARSTVA V SLOVENIJI	7
3.1. "SOCIALISTIČNA ČRNA LUKNJA"	7
3.2. ZAKONSKI OKVIR MALEGA GOSPODARSTVA V SLOVENIJI	7
3.2.1. Vpliv spreminjanja zakonodaje na gospodarstvo.....	8
3.2.2. Spremembe v velikostni strukturi podjetij	10
3.2.3. Zgodnje obdobje razvoja malega gospodarstva	11
3.3. VIRI NASTANKA MALIH PODJETIJ	11
4. PRESTRUKTURIRANJE SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA	15
4.1. PRILAGAJANJE VELIKOSTNE STRUKTURE GOSPODARSTVA EVROPSKI KONKURENCI	15
4.2. DEINDUSTRIALIZACIJA IN SANACIJA GODSPODARJENJA V VELIKIH PODJETJIH	16
4.3. LASTNINSKA TRANSFORMACIJA SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA	17
5. SPREMINJANJE SEKTORSKIH STRUKTUR Z RAZVOJEM MALEGA GOSPODARSTVA	18
5.1. OPREDELITEV V ANALIZI UPORABLJENIH SEKTORJEV	18
5.2. VPLIV MALEGA GOSPODARSTVA NA SEKTORSKI STRUKTURO	20
5.3. METODOLOGIJA	21
5.3.1. Mere variabilnosti	21
5.3.2. Mera koncentracije	22
5.3.3. Analiza odvisnosti med pojavi	22
5.4. ANALIZA VPLIVA RAZVOJA MALEGA GOSPODARSTVA NA GOSPODARSTVO SLOVENIJE	23
5.4.1. Število podjetij po dejavnostih	24
5.4.2. Število zaposlenih po dejavnostih	25
5.4.3. Kapital po dejavnostih	27
5.4.4. Kapital na zaposlenega po dejavnostih	28
5.4.5. Število zaposlenih na podjetje po dejavnostih	30
5.4.6. Čisti dobiček na kapital po dejavnostih	32
6. SKLEP	34
LITERATURA	36
VIRI	38
PRILOGE	

UVOD

Slovensko gospodarstvo je v polpretekli zgodovini doživelo velike spremembe in pritiske. Po drugi svetovni vojni je bilo paradni konj tedanje skupne države. V socialističnem gospodarstvu je močna industrija veljala za osnovno gonilo družbenega razvoja in blaginje. Podobno je bilo tudi v kapitalističnih gospodarstvih, kjer pa za omejevanje ali celo za onemogočanje privatnega podjetništva ni bilo ideoloških razlogov.

V tedanjih gospodarstvih je prevladovala masovna produkcija, za katero sta bili značilni standardizacija proizvodov in minimalizacija stroškov. V času velike gospodarske krize v začetku sedemdesetih let je prišlo v večini velikih podjetij do težav. Manjša podjetja so se spremenjenim pogojem poslovanja bolje in hitreje prilagodila in so krizo prebrodila uspešneje. Tedaj se je pomen malih in srednjih podjetij prvič občutno povečal.

Moderne informacijske tehnologije so izzvale velike spremembe tako v proizvodnih kot tudi v poslovnih procesih. Njihov vpliv je bil tako pomemben, da se o njih govori kot o tretji tehnološki revoluciji. Njihovi glavni posledici sta bili povečanje produktivnosti dela, ki je zmanjšalo potrebo po zaposlenih, in čedalje večja specializacija na področju poslovnih storitev. Večje korporacije so bile prisiljene odpuščati odvečno delovno silo, novo nastala mala podjetja pa so ponujala nova delovna mesta in tako blažila naraščajočo brezposelnost.

Drobljenje velikih podjetij in upadanje njihove moči na eni strani ter naraščanje pomena malih in srednjih podjetij na drugi strani je bil proces, ki tudi Slovenije ni zaobšel, vendar z nekaterimi posebnostmi. Sočasno so se namreč pri nas odvijali procesi, ki so bili zelo pomembni ne le za narodno gospodarstvo pač pa tudi za samo državo. Politična in gospodarska osamosvojitve, posledična izguba najpomembnejših trgov, hkratio uvajanje kapitalističnega sistema in soočenje s svetovno konkurenco so imeli velik, predvsem negativen vpliv na narodno gospodarstvo. Sočasno je v gospodarstvu začel nastajati nov segment podjetij, kakršnih prej domala ni bilo. Kot rezultat spremenjene zakonodaje, ekonomske dostopnosti in želje mnogih posameznikov, ki so imeli različne motive, da bi postali podjetniki, se je pojavilo mnogo malih novo ustanovljenih podjetij.

Namen diplomskega dela je ugotoviti, kakšen je bil vpliv malega gospodarstva na sektorsko strukturo gospodarstva Slovenije. Teza ki jo preizkušam, temelji na predpostavki, da je razvoj malega gospodarstva pripeljal do zmanjševanja koncentracije zaposlenosti, dobičkonosnosti in kapitala med sektorji. Drugače povedano; malo gospodarstvo je pomembno spremenilo sektorsko strukturo slovenskega gospodarstva v smeri večje razpršenosti zaposlenosti in kapitala med panogami.

V delu se opiram na analizo, ki sem jo izvedel s pomočjo podatkovne baze za vsa podjetja v Sloveniji, ki so v letih 1996 in 2000 oddala zaključne račune Agenciji Republike Slovenije za plačilni promet (v nadaljevanju APP). Dostop do nje mi je omogočil Podatkovno analitični servis Ekonomske fakultete (v nadaljevanju PASEF).

V prvem poglavju podajam osnovne pojme in definicije malega gospodarstva.

Drugo poglavje je posvečeno nastanku malega gospodarstva v Sloveniji. Opisuje stanje in probleme narodnega gospodarstva s konca osemdesetih let dvajsetega stoletja; osrednje mesto zavzema razlaga "socialistične črne luknje" ter njen vpliv na nastanek malih podjetij. Na ta proces je v veliki meri vplivalo spreminjanje zakonodaje, zato sem podal tudi zakonski okvir urejanja tega segmenta gospodarstva. Posledica naštetih dejavnikov je bil razcvet malih podjetij. V podpoglavjih sem opisal njihove značilne tipe in vire nastanka.

Vpliv malih podjetij pri prestrukturiranju slovenskega gospodarstva je opisan v tretjem poglavju. Proces prestrukturiranja je naše gospodarstvo spremenil in posodobil. Rezultati so se kazali v spremenjeni panožni, velikostni in lastninski strukturi podjetij.

V četrtem poglavju je podana umestitev malega gospodarstva znotraj celotnega gospodarstva. Opisani so tudi razlogi vedno večje prisotnosti in pomembnosti malih podjetij v uspešnih gospodarstvih.

V petem poglavju preverjam osnovno tezo diplomskega dela. Proučujem, kako je v Sloveniji razvoj malega gospodarstva vplival na spreminjanje koncentracije zaposlovanja, investiranja in dobičkonosnosti med posameznimi gospodarskimi sektorji. V poglavju obdelam podatke za slovensko gospodarstvo, razdeljene na podlagi Standardne klasifikacije dejavnosti, ter opišem sektorske spremembe, ki jih je v narodnem gospodarstvu povzročil razvoj malega gospodarstva. Podatki se nanašajo na leti 1996 in 2000, rezultati pa temeljijo na medsebojni primerjavi celotnega in malega gospodarstva za vse dejavnosti. Za lažje razumevanje izračunov vsebuje poglavje tudi metodološka pojasnila uporabljenih statističnih koeficientov.

V zadnjem, šestem poglavju podajam sklepne misli.

1. OPREDELITEV MALEGA GOSPODARSTVA

V številnih mednarodnih primerjavah pogosto naletimo na težave zaradi različnih opredelitev pojmov malega, srednjega in velikega podjetja. Razlike nastajajo tudi zaradi

velike heterogenosti tipov podjetij. Različne definicije in opredelitve porajajo med državami velike razlike v razčlenitvi malih in srednjih podjetij. Osnovni kriteriji za te členitve se lahko med državami močno razlikujejo. V Franciji je to pravni status, na Madžarskem lastniški status, v Nemčiji razlikujejo med obrtniškimi in industrijskimi podjetji, na Japonskem pa gre za delitev na samostojna podjetja in podružnice.

Enotna, splošno sprejeta definicija malega podjetja ne obstaja. V slovenski zakonodaji (Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem, 1993) razvrščamo gospodarske družbe po velikosti v majhne, srednje in velike na podlagi upoštevanja naslednjih meril:

- povprečno število zaposlenih v zadnjem poslovnem letu,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu,
- vrednost aktive ob koncu poslovnega leta.

Za majhno družbo se šteje tista, ki izpolnjuje vsaj dvoje od naslednjih meril:

- da povprečno število zaposlenih v zadnjem poslovnem letu ne presega 50,
- da so letni čisti prihodki od prodaje manjši od 1.000.000.000 tolarjev,
- da vrednost aktive ob koncu poslovnega leta ne presega 500.000.000 tolarjev.

Predlog zakona o razvoju malega gospodarstva (Uradni list RS, št. 18/91) določa, da se zakon uporablja za podjetja, ki zaposlujejo do:

- 125 zaposlenih v dejavnosti prometa in zvez, trgovine na debelo, gostinstva in turizma, obrti in obrtem podobnih dejavnosti ter osebnih storitev, stanovanjsko-komunalne dejavnosti in urejanje prostora, finančnih, tehničnih in poslovnih storitev;
- 50 zaposlenih v dejavnosti industrije, rudarstva in gradbeništva;
- obrtne zadruge,
- zasebnike - fizične osebe, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnost.

2. POMEN MALEGA GOSPODARSTVA V NARODNEM GOSPODARSTVU

Malo gospodarstvo ima povsod po svetu pomembno vlogo v gospodarskem in družbenem razvoju posamezne države in je vzvod za doseganje konkurenčnih prednosti v svetovni trgovini in menjavi. Glavni ekonomski razlogi sedanje pomembnosti malega gospodarstva so razpadanje velikih korporacij na manjše dele, razvoj kooperantskih odnosov in hitrejši razvoj storitvenega sektorja, v katerem prevladujejo manjša podjetja (Bršičič, 1997, str. 4).

2.1. UPADANJE POMENA VELIKIH PODJETIJ

V vodilnih gospodarstvih je prišlo do zasuka od industrijske k postindustrijski družbi. V tej so bistvene storitve. Proizvodnja v velikem obsegu ni več najpomembnejši dejavnik doseganja ekonomske rasti, ustvarjanja novih delovnih mest, inovacij in mednarodne konkurenčnosti za velika podjetja. Težnje sodobnega tehnološkega razvoja ne gredo več le v smeri zgodovinsko znane koncentracije proizvodnje v velikih proizvodnih enotah, temveč v smeri razpršitve, t.i. razvoja številnih majhnih proizvodnih organizacij, ki zagotavljajo čedalje več novih vrst izdelkov in storitev. Takšen razvoj omogoča precejšnji prihranek pri investicijah, saj za vsako velikoserijsko proizvodnjo ni več potrebno graditi velikih hal ter ustrezne infrastrukture, ki bi servisirala veliko fizično koncentracijo proizvodnje.

Empirične izkušnje industrijsko najbolj razvitih držav kažejo, da skoraj ni meja pri razvoju manjših delovnih enot. Le-te so se namreč izkazale kot nadvse smotrna oblika organiziranja proizvodnje na podlagi nove tehnologije v manjših proizvodnih enotah. Posamezen delavec lahko dela celo doma, pa je hkrati s svojim strojem in delom vključen v velik in zapleten proizvodni mehanizem (Verderber, 2001, str. 16).

Poglavitne dejavnike, ki zmanjšujejo pomen velikih podjetij, lahko strnemo v tri skupine (Brščič, 1997, str. 7):

1. Ostrejša konkurenca

Na vse hitreje spreminjajočem se globalnem trgu velika podjetja niso več sposobna prevladovati. Prisiljena so zniževati stroške (pogosto z "outsourcingom") in se osredotočiti na ozka področja poslovanja, ki jih najbolj obvladajo.

2. Tehnologija

Informatizacija je omogočila povsem nove načine proizvodnje. V nasprotju s tehnološkimi revolucijami v preteklosti so nove tehnologije dostopne najširšemu krogu podjetij ne glede na velikost.

3. Novo podjetništvo - učinek snežne kepe

Majhna podjetja uporabijo v proizvodnji novo tehnologijo. Posledično se uveljavljena podjetja soočijo s povečano konkurenco, ki jih prisili k zniževanju stroškov. Zniževanje stroškov povzroči odpuščanje delavcev, del teh pa se odloči za ustanovitev novega podjetja.

K naštetemu lahko dodamo tudi spremembe v vladni politiki, ki spodbujajo podjetniško kulturo in so bolj naklonjene malim podjetjem, strukturne spremembe v gospodarstvu, t.j.

upadanje pomena industrije ter naraščanje storitvenega sektorja, spremembe v ekonomijah obsega oz. prehod k tehnologijam, kjer ekonomije obsega niso prisotne v tolikšni meri.

2.2. VPLIV MALIH PODJETIJ NA NARODNO GOSPODARSTVO

Mala podjetja imajo več pozitivnih učinkov na narodnogospodarsko ravnotežje in razvoj. Strnemo jih lahko v naslednje vsebinske sklepe (Brščič, 1997, str. 4):

1. Ustvarjanje novih delovnih mest

Majhna podjetja so generator novih delovnih mest. Takšna podjetja v večji meri zaposlujejo slabše izobražene delavce in delavce z manj izkušnjami. To prinaša gospodarstvu dvoje koristi:

- Majhna podjetja zaposlujejo delavce, ki bi sicer težko našli zaposlitev; gre torej za vpliv na zmanjšanje frikcijske brezposelnosti.
- Zaposlitev teh delavcev dviga njihovo produktivnost, saj jim zaposlitev omogoča pridobivanje izkušenj.

2. Inovacije

Veliko inovacij lahko pripišemo malim podjetjem. Vsem znane izdelke, kot so celofan, reaktivni motor, penicilin itd., so na trg prinesla mala podjetja. Vsi ti izdelki so v veliki meri izboljšali življenjsko raven prebivalstva. V zadnjih treh desetletjih je v ZDA več kot polovica vseh inovacij nastala v malih podjetjih. Ne samo to, za vsak porabljen USD nastane 24-krat več inovacij v majhnih kot v velikih podjetjih (Brščič, 1997, str. 2).

3. Majhna podjetja kot stabilizatorji narodnega gospodarstva

Majhna podjetja absorbirajo šoke s strani povpraševanja. Z uporabo prilagodljivih tehnik proizvodnje, kot je fleksibilnejša uporaba delovne sile, in manj specializiranega kapitala, majhna podjetja lažje prilagajajo svojo raven proizvodnje in se tako bolje odzivajo na kratkoročno nihanje povpraševanja. Majhna podjetja lahko zaradi svoje prilagodljivosti hitro zadovoljijo tudi povečano povpraševanje, ne da bi pri tem prišlo do znatnega povečanja ravni cen.

Majhna podjetja pogosto kupijo rabljeno kapitalno opremo. Tako si zmanjšujejo tveganje in dolgoročne stroške vstopa v novo panogo in/ali razširitve poslovanja. Poleg tega pa uporaba kapitalne opreme, ki bi sicer ostala neizkoriščena, omogoča doseganje višje ravni proizvodnje, kar pozitivno vpliva na zaposlenost v gospodarstvu.

4. Soočenje z ekonomskimi spremembami

Današnji čas je čas hitrih sprememb; tako tistih v življenjskem stilu, okusu, kakor tudi demografskih in drugih sprememb. Majhna podjetja so veliko bolj prilagodljiva in zato mnogo lažje in bolje reagirajo na omenjene spremembe kot velika podjetja.

5. Vloga malih podjetij pri zagotavljanju mobilnosti kapitala

Veliko število vstopov in izstopov malih podjetij zagotavlja večjo mobilnost kapitala. Za učinkovito delovanje trgov kapitala morajo biti kapitalni tokovi prosti v smeri panog z nizkimi donosi k tistim z visokimi donosi. Vstopi in izstopi malih podjetij te tokove pospešujejo.

6. Vpliv malega gospodarstva na regionalni razvoj

Nastanek malih podjetij in njihova geografska razporeditev znotraj države igrata pomembno vlogo na razvoj posameznih regij, s tem pa tudi na razvoj celotnega gospodarstva. Omenil sem že, da so mala podjetja glavni vir novih delovnih mest. Z rastjo malega podjetja prihaja do ustanavljanja novih obratov. Pomembno je, da se podjetja ne širijo samo na svoji obstoječi lokaciji, ampak predvidevajo, da se bo povečalo povpraševanje po njihovih izdelkih in storitvah tudi zunaj njihove regije. Podjetja, ki se ustanovljajo v posamezni regiji ali pa v primeru, da gre za širitev že obstoječega podjetja na neko novo regijo, spodbujajo lokalno prebivalstvo k vključevanju v gospodarstvo in k večji ustvarjalnosti. Problem pri odločitvah podjetja o razširitvi lastnega poslovanja na novo lokacijo je, ali naj podjetje na tej novi lokaciji začne nov posel ali zgolj nadaljuje s poslom, ki ga opravlja na prvotni lokaciji (Verderber, 2001, str. 17).

Tehnološka inovativnost zagotavlja možnost ustanovitve nove industrije, zato je zelo pomembna za regionalni razvoj. Istočasno pa vpliva tudi na širitev in globalizacijo regionalnega trga za ta podjetja. Ustvarjanje substitutov obstoječim proizvodom ali pa ustvarjanje novih proizvodov vpliva na povečanje raznovrstnosti in ponudbe proizvodov ne samo v regiji ampak tudi na drugih območjih. Sklep je na dlani, da je za ekonomski razvoj zelo pomembno, da podjetja v regijah razvijajo ali vsaj osvojijo novo tehnologijo. Za regije, v katerih podjetja razvijejo ali pa se prilagajajo novi tehnologiji, je značilno, da imajo primerjalne prednosti v primerjavi z ostalimi, ki imajo počasnejši napredek, posledično pa tudi nižjo stopnjo ekonomske rasti (Thwaites, Wynarczyk, 1996, str. 136). Spodbude k ustanovitvi in širitvi takih podjetij v manj razvite regije ima pomembne dolgoročne učinke. Pomaga zaustaviti izseljevanje prebivalcev, ki ga povzroča primanjkljaj delovnih mest, povečuje zaposlenost v regiji ter skozi uvajanje novih tehnologij ne nazadnje sooča zaposlene z novimi znanji in ustvarja zahtevnejša in ustvarjalnejša delovna mesta.

3. NASTAJANJE MALEGA GOSPODARSTVA V SLOVENIJI

V preteklosti malega gospodarstva v državah v tranziciji skoraj niso poznali. Slovenija je bila med redkimi izjemami, saj je imela po drugi svetovni vojni med vsemi socialističnimi državami najbolj razvito obrt. Tedanja zakonodaja, ki je bila zasebnim podjetjem izrazito nenaklonjena, je malo gospodarstvo zavirala in v velikostni strukturi malih in srednjih podjetij povzročila praznino, ki jo nekateri označujejo kot "socialistična črna luknja".

3.1. "SOCIALISTIČNA ČRNA LUKNJA"

Razvojni koncept socialističnega gospodarstva je temeljil na industrializaciji s poudarkom na težki industriji. Zanj so bila značilna velika podjetja tako po številu zaposlenih kakor tudi z vidika proizvodnih zmogljivosti. Takratno mnenje, da bo v prihodnosti v celoti prevladovala proizvodnja v velikem obsegu, je botrovalo zanemarjanju koristi, ki bi jih imeli z moderniziranjem obstoječih malih organizacij in z ustanavljanjem novih. Še več, proizvodnjo v majhnem obsegu so imeli za nekaj zaostalega, kar bi bilo potrebno v nadaljnjem procesu industrializacije odpraviti. Posledica takih nazorov so bile velike praznine v enih sektorjih in prekomerno povečane zmogljivosti v drugih. Najbolj opazen je bil primanjkljaj podjetij z 11 do 125 zaposlenimi in presežek podjetij z velikim številom zaposlenih. Ta koncept sta razvila avtorja Tea Petrin in Aleš Vahčič. Drugi najpomembnejši razlog nastanka "črne luknje" ima korenine v tedanjem odnosu do privatne lastnine. Kapitalistična gospodarstva nimajo posebne vrzeli v velikostni strukturi, saj se podjetja ne srečujejo z velikostnimi omejitvami, ki bi temeljile na ideoloških predsodkih. Privatno podjetje začne z najmanjšim številom zaposlenih in, če je uspešno, postopno prerašča v večje. V socialističnih gospodarstvih pa so bile razvojne perspektive malega zasebnega podjetja zelo slabe, če se lastnik ni bil pripravljen podrediti togi prehodni obliki v družbeno podjetje. V privatnem sektorju tako ni bilo normalnega razvojnega procesa rasti uspešnih proizvodnih enot, v družbenem sektorju pa ni bilo pravega mehanizma za nastajanje novih majhnih samostojnih enot. Nove proizvodnje so nastale le kot del obstoječih podjetij.

3.2. ZAKONSKI OKVIR MALEGA GOSPODARSTVA V SLOVENIJI

Kot posledica spremenjene zakonodaje, ki je začela dopuščati obstoj privatnih podjetij, je konec osemdesetih let prišlo do pospešenega ustanavljanja le-teh. *Zakon o podjetjih* (Uradni list SFRJ, št. 77/1988) je leta 1988 omogočil ustanavljanje privatnih podjetij.

Zakon je temeljil na ustavi Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki je izpostavljala družbeno lastnino, in je dovoljeval le vlaganje majhnih zneskov zasebnega kapitala. Istega leta je bil sprejet tudi *Obrtni zakon* (Uradni list SRS, št. 35/1988), ki je omilil omejitve pri zaposlovanju v obrtnem sektorju in ovire za njegov razvoj. S sprejetjem obeh zakonov je bil postavljen zakonski okvir za razvoj malega gospodarstva.

Leta 1991 je v takrat že samostojni državi tedanje Ministrstvo za malo gospodarstvo pripravilo predlog *Zakona o razvoju malega gospodarstva* (Uradni list RS/1, št. 18/1991). Ta zakon je predvidel cilje in mehanizme za razvoj malega gospodarstva ter omogočil ustanovitev Sklada za razvoj malega gospodarstva.

Posledica zakonskih sprememb je bila ustanovitev velikega števila podjetij. Največji delež med njimi so imele družbe z omejeno odgovornostjo. Zaradi nizko predpisanega ustanovnega kapitala (od začetnih 2.000, nato 8.000 in končno 100.000 tolarjev) ter večinoma poslovanja neveščih in včasih nepoštenih podjetnikov je bilo poslovanje s takimi podjetji zelo tvegano. Ta problem je rešil *Zakon o gospodarskih družbah* (Uradni list RS, št. 30/1993) iz leta 1993. Vpeljal je bistveno višji znesek ustanovnega kapitala za kapitalske družbe. Višino ustanovitvenega kapitala za d.o.o. je povečal na 1.500.000 tolarjev, že obstoječe družbe pa so se morale do tega zneska dokapitalizirati. Vpeljal je tudi nekatere nove oblike osebnih družb (npr. podjetnik posameznik) in postavil strožje kriterije pri upravljanju podjetij. Naslednje leto je novi *Obrtni zakon* (Uradni list RS, št. 50/1994) uredil status obrti tako, da je definiral obrt po tradicionalnem konceptu glede na način proizvodnje. S tem zakonom je država nekatere pristojnosti pri urejanju obrti prenesla na Obrtno zbornico Slovenije, ki jih ta prej ni imela. Trenutno mora po ZGD-ju znašati osnovni kapital za ustanovitev družbe z omejeno odgovornostjo vsaj 2.100.000 tolarjev.

3.2.1. VPLIV SPREMINJANJA ZAKONODAJE NA GOSPODARSTVO

Spremembe v zakonodaji so imele močan in pozitiven vpliv na malo gospodarstvo. Odziv prebivalcev Slovenije na politiko države do podjetništva je prikazan v tabelah 1 in 2. Leta 1989 je bilo v Sloveniji na podlagi Zakona o podjetjih registriranih 1.271 podjetij. Ob upoštevanju tega podatka razberemo iz tabele 1, da je kot posledica prej opisane liberalne zakonodaje prišlo v letu 1990 do ogromnega povečanja števila podjetij.

Tabela 1: Število podjetij v Sloveniji v obdobju 1989-2001

Leto	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Število podjetij	1.271	14.597	23.348	36.448	47.734	54.038	51.875
Leto	1996	1997	1998	1999	2000	2001	
Število podjetij	52.499	53.593	54.927	53.473	49.291	48.871	

Opomba: Vir zajema vsa registrirana podjetja, torej tudi neaktivna.

Vir: Statistične informacije Statističnega urada Republike Slovenije št. 21/1992, 23/1993, 24/1994, 42/1995, 37/1996, 42/1997, 58/1998, 90/1999, 37/2000, 46/2001, 44/2002.

V spodnji tabeli pa so podrobneje prikazane ustanovitve in prenehanja poslovnih subjektov od začetka devetdesetih let, torej od začetka pomembnejšega razvoja malega gospodarstva. Ugotovimo lahko, da se je rast po letu 1994 umirila. V zadnjih letih prihaja do zmanjšanja števila podjetij, kar je predvsem posledica ukinjanja neaktivnih podjetij.

Tabela 2: Ustanovitve in prenehanja poslovnih subjektov v Sloveniji v obdobju 1990-2000

Leto	Ustanovitve			Prenehanja		
	Skupaj	Pravne osebe	Fizične osebe	Skupaj	Pravne osebe	Fizične osebe
1990	20.653	12.493	8.142	7.154	2.349	4.805
1991	17.386	9.071	8.314	10.532	558	9.974
1992	23.630	14.094	9.536	9.335	506	8.829
1993	16.476	11.612	4.864	5.814	213	5.601
1994	13.425	4.591	8.834	5.606	285	5.321
1995	13.367	3.155	10.208	5.152	1.923	3.229
1996	7.438	2.305	5.133	5.175	1.830	3.345
1997	7.690	3.134	4.556	2.503	336	2.197
1998	11.488	4.266	7.222	7.609	2.398	5.211
1999	9.915	3.7448	6.167	5.528	813	4.715
2000	9.301	3.791	5.510	13.762	9.557	4.205

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2001, str. 77.

Iz obeh zgornjih tabel je razvidno, da je naše gospodarstvo doživelo največji razcvet v ustanavljanju novih podjetij v obdobju 1990 do 1994.

V tabeli 2 je opazen vpliv bolj restriktivnega Zakona o gospodarskih družbah iz leta 1993, ki je močno zavrl rast števila pravnih oseb. Nasprotno pa se je število novo ustanovljenih fizičnih oseb skoraj podvojilo. Razlago gre iskati v veliko nižjem ustanovnem kapitalu za osebne družbe v primerjavi z ustanovnim kapitalom za kapitalske družbe. Ne gre zanemariti tudi dejstva, da je tudi sam postopek ustanovitve takega poslovnega subjekta (fizične osebe), bistveno hitrejši in enostavnejši v primerjavi z ustanovitvijo pravne osebe. Kljub temu, da samostojni podjetnik odgovarja za poslovanje družbe z vsem svojim premoženjem, je ta oblika osebne družbe prevladovala.

3.2.2. SPREMEMBE V VELIKOSTNI STRUKTURI PODJETIJ

Spreminjanje velikostne strukture podjetij glede na število zaposlenih je prikazano v spodnji tabeli.

Tabela 3: Število podjetij v Sloveniji po številu zaposlenih v podjetju, od leta 1990 do 2000, na zadnji dan v letu

Leto	Skupaj	Po številu zaposlenih oseb v podjetju		
		0-50	51-250	251 in več
1990	7.935	6.313	1.005	617
1991	13.309	11.582	1.160	567
1992	20.302	18.585	1.237	480
1993	27.902	26.256	1.232	414
1994	29.810	28.292	1.135	383
1995	32.309	30.820	1.133	356
1996	35.786	34.341	1.099	346
1997	36.717	35.285	1.105	327
1998	37.585	36.126	1.141	318
1999	37.553	36.069	1.169	315
2000	37.695	36.242	1.138	315

Opomba: Podatki so informativni. Vir zajema le dejansko delujoča podjetja, ki so Agenciji za plačilni promet oddala letne bilance.

Vir: Finančni rezultati poslovanja gospodarskih družb v letu 1993, str. 34; v letu 1995, str. 40 in v letu 1997, str.56 ter baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Veliko število novih podjetij je bistveno spremenilo razmerja med velikimi, srednjimi in majhnimi podjetji v preteklih letih.

Delež malega gospodarstva je rasel predvsem na podlagi vedno večjega števila podjetij z do 10 zaposlenimi. Ta segment podjetij predstavlja okoli 90 % vseh malih in srednjih podjetij in okoli 85 % vseh podjetij v Sloveniji (Zupančič, 1999, str. 16). Najbolj pomembna razloga za razcvet malega gospodarstva v Sloveniji sta že omenjeno sprejetje Zakona o podjetjih v letu 1988 in s socialistično črno luknjo povzročena praznina v velikostni strukturi našega gospodarstva, v katerem skoraj ni bilo malega gospodarstva. Prvo opaznejše znižanje števila novo nastalih podjetij je nastopilo leta 1994. Gre za posledico zaostritve pogojev za ustanovitev podjetja. Drugo zmanjšanje stopnje rasti ustanavljanja podjetij je opazno v letu 1997. Do konca tega leta se je velikostna struktura podjetij v Sloveniji dokaj približala strukturi, ki prevladuje v razvitih gospodarstvih; 93,6 % izmed vseh aktivnih podjetij v Sloveniji je bilo majhnih, delež srednjih podjetij je predstavljal 4,0 %, velika podjetja pa so bila zastopana z 2,4 % (Kampuš, 2001, str.102). Nižje stopnje rasti v zadnjih letih so torej povsem razumljive.

3.2.3. ZGODNJE OBDOBJE RAZVOJA MALEGA GOSPODARSTVA V SLOVENIJI

Čeprav se z malim gospodarstvom v Sloveniji srečujemo šele dobro desetletje, lahko to obdobje razdelimo na dva medsebojno dokaj različna dela. Tako iz tabele 1 kakor tudi iz tabele 3 lahko ugotovimo, da so se bistvene spremembe dogajale v obdobju od 1989 do 1994. Te spremembe so bile v veliki meri posledica nastajanja in rasti malega gospodarstva v Sloveniji.

Zaradi političnih in gospodarskih sprememb v 90-ih letih se je slovensko gospodarstvo v tem obdobju soočilo z izgubo velikega dela trgov, na katerih je bilo že dolgo prisotno in dokaj uveljavljeno. Izguba trgov ni zajemala le preostalih delov nekdanje skupne države, ampak tudi države vzhodne Evrope. Ne nazadnje pa je to bilo tudi obdobje splošne gospodarske krize v svetu. Ob upoštevanju opisanega stanja, v katerem je delovalo slovensko gospodarstvo, je pomembno tudi dejstvo, da je preoblikovanje našega gospodarstva časovno sovpadalo z osamosvojitvijo države.

3.3. VIRI NASTANKA MALIH PODJETIJ

Mala podjetja so nastajala na različne načine, glavne vire pa lahko strnemo v naslednje tri skupine (Tajnikar, 1993, str. 151-154):

- ustanavljanje novih malih podjetij (samozaposlitvena podjetja),
- prestrukturiranje obrti iz socialističnega sistema,
- decentralizacija velikih in srednjevelikih podjetij.

Ustanavljanje novih malih samozaposlitvenih podjetij je pripeljalo do visokega deleža teh podjetij v malem gospodarstvu. Za taka podjetja je značilna nizka kapitalna intenzivnost, želja po hitrem zaslužku, malo tehnološkega znanja in organizacijskih spretnosti, malo tehnoloških izboljšav in proizvodnega inoviranja. Stopnja donosnosti na kapital je nizka, cena kapitala pa visoka. Prisotna je želja po čim višjih plačah (samo)zaposlenih.

Osnovne značilnosti malega gospodarstva z nizko kapitalno intenzivnostjo in samozaposlovanjem ter sorazmerno visoko ceno kapitala ne omogočajo nastajanja drobnih podjetij z visoko tehnologijo. Za drobna nastajajoča podjetja je značilno primitivno vodenje. Temeljno znanje, ki ga potrebuje podjetnik za nastanek takega podjetja, je predvsem "tehnološko". Pri vodenju teh podjetij se večinoma ne uporablja tržnih, kadrovskih, organizacijskih in finančnih znanj. Večina takih podjetnikov načrtuje, da bodo njihova podjetja ostala "miši", saj navadno nastajajoča drobna podjetja nimajo dovolj zmogljivosti za rast in preobrazbo v "gazele".

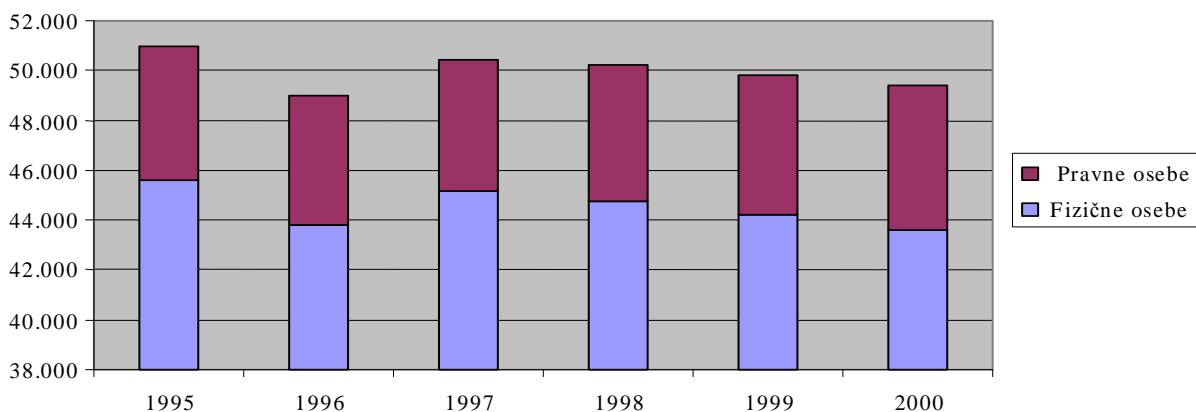
Samozaposlitvena podjetja se v večini primerov usmerijo v storitvene dejavnosti, za katere so že našteje značilnosti primerne za njihovo naravo poslovanja. Ustanovitelji teh podjetij so v največji meri brezposelne osebe, ki so izgubile delo v državnih in družbenih podjetjih, in predhodno zaposleni v teh podjetjih, ki so v svojem zasebnem podjetju videli nov izziv.

Posledica visoke cene kapitala je bilo povečano usmerjanje prihrankov v malo gospodarstvo. Podjetja so nastajala predvsem z lastnim kapitalom podjetnikov in/ali partnerjev ter na račun zadolževanja pri poslovnih partnerjih, predvsem dobaviteljih.

Trend rasti v samozaposlovanju sega v Sloveniji v leto 1989, ko je zakonodaja tedanje SFRJ omogočila enostavno ustanavljanje zasebnih podjetij z zelo nizkim ustanovnim kapitalom. Več desetisoč posameznikov je izkoristilo priložnost, registriralo svoja podjetja in se v njih tudi zaposlilo. Še večja rast pa je bila dosežena leta 1991, ko je slovenska zakonodaja v okviru aktivne politike zaposlovanja vpeljala strokovno in finančno pomoč, namenjeno brezposelnim osebam, ki so se odločili za samozaposlitev. To je pripeljalo do opaznih sprememb v velikostni in lastninski strukturi, pa tudi v pravni obliki podjetij. Delež samozaposlenih oseb in zaposlenih pri zasebnikih je v obdobju med 1990 in 1996 rasel, medtem ko se je skupno število zaposlenih v gospodarstvu zmanjševalo.

Prestrukturiranje obrti iz socialističnega sistema je drugi vir malih in srednje velikih podjetij. Obrt je bila v socialističnem režimu edina dovoljena oblika zasebne lastnine. Zato ni nenavadno, da so dejavnosti v obrti bistveno presegle dejavnosti obrti v osnovnem pomenu besede (ročno delo, nizka kapitalna intenzivnost, cehovska organiziranost). Kasneje sprejeti zakoni so obrtnikom odprli možnost ustanavljanja lastnih malih podjetij. Nov obrtni zakon se je pričel izvajati leta 1995 in še istega leta je 45.612 fizičnih oseb pridobilo dovoljenje za opravljanje obrtne dejavnosti. Izkazan interes fizičnih oseb za opravljanje obrtne dejavnosti je bil torej zelo močan, nasprotno pa je število pravnih oseb, registriranih pri Obrtni zbornici Slovenije, stagniralo oz. se je celo zmanjšalo.

Slika 1: Število obrtnih obratov glede na pravne in fizične osebe v obrtnem registru Obrtne zbornice Slovenije ob koncu leta

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2001, str. 341.

Obrtna podjetja so po spremembi administrativnih omejitev postala pomembna baza in odskočna deska najbolj zmogljivih podjetij. Toda lastniki teh podjetij, nevajeni gospodarjenja z večjimi in rastočimi podjetji, ki za nameček niso poslovala le z družbenimi podjetji, so nemalokrat privedli podjetja v težave. Ne zadostno poznavanje marketinga, financ in organizacije v kombinaciji s subjektivnimi napakami lastnikov je številna podjetja z veliko možnostjo rasti pripeljalo v stečaj.

Toda ob tem so mojstrske sposobnosti in znanja, na katerih je - vsaj v preteklosti - temeljila obrt, privedli do številnih izboljšav in tudi proizvodnih inovacij. Nekatere od njih so bile podlaga za nove proizvode in storitve. Te inovacije so sicer nastale zaradi povpraševanja, vendar je bila močno prisotna tudi notranja želja obrtnikov po inoviranju. Ta subjektivni razlog inoviranja kaže, zakaj tako nastala podjetja niso dovolj tržno,

finančno in organizacijsko izpopolnjena. Lastniki so preprosto pretirano obremenjeni s proizvodnjo. Rešitev je v lastninskih in vodstvenih spremembah (Tajnikar, 1997, str. 19).

Med obrtnimi podjetji ne gre spregledati v Sloveniji vse bolj poznanih in uveljavljenih **družinskih podjetij**. Nekatera imajo dokaj stare korenine, ki segajo daleč v nekdanji obrtni sektor. Smotri lastnikov takega podjetja so samostojnost pri odločanju in delu, ekonomska neodvisnost ter zagotovitev delovnih mest in ekonomske blaginje drugih članov družine. Družinska podjetja so le družbeno-ekonomski pojem (Zakon o gospodarskih družbah jih ne opredeljuje kot posebno pravno obliko), pravna oblika pa je poljubno izbrana. Zanje je značilno, da je podjetje v večinski lasti družine, lastniki oz. člani družine pa imajo v njih določeno vlogo; upravljalško, organizacijsko, pa tudi proizvodno. Temeljna težnja lastnikov je, da podjetje ostane v lasti družine.

Proces decentralizacije velikih in srednjevelikih podjetij, oz. razpad velikega državnega in družbenega dela gospodarstva, je zadnji od načinov nastanka velikega števila malih podjetij. Za razliko od obeh že opisanih virov pa decentralizacija velikih družbenih podjetij ni prispevala velike množice mikro podjetij, temveč je bila osnova za nastanek večjega števila malih podjetij z večjim številom zaposlenih ter srednje velikih podjetij.

Zaradi prestrukturiranja podjetij je veliko delavcev ostalo brez dela. Mnogi med njimi so postali podjetniki. Od večine brezposelnih so se ločili po znanju, ki so si ga pridobili v preteklosti, in idejah, ki jih v družbenih podjetjih niso mogli realizirati. Na tak način so večinoma nastajala samozaposlitvena podjetja.

Kot način prestrukturiranja velikih podjetij so se nekatera izmed njih oprijela t.i. "notranjega podjetništva". Podjetja so omogočila zaposlenim ostati v matičnem podjetju, hkrati pa so jim dovolila postati podjetniki. Tako so poskušali spodbuditi nastajanje podjetniškega obnašanja in delovanja. Pomagali so jim pri uresničevanju njihovih podjetniških idej in pri ustanavljanju in ukinjanju podjetij (v različnih organizacijskih in lastninskih oblikah) znotraj matičnega podjetja. Posledica je bila nastanek manjših podjetij znotraj že obstoječih večjih. Povezovala jih je konkurenca, lastninska, upravljalška in rizična funkcija. Pojavile so se tudi nekatere težave, povezane predvsem s prenosom poslovnih vezi, tehnologije, znanja, kadrov in kapitala (Tajnikar, 1994 str. 13).

Proces decentralizacije velikih podjetij je hkrati rešil nekatere težave, ki so bile prisotne v družbenih podjetjih, njihov skupni imenovalec pa je bil doprinos k nekonkurenčnosti podjetja, Podjetja so bila prevelika, nefleksibilna, neinovativna, nelogično sestavljena, itd.

4. PRESTRUKTURIRANJE SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA

Na razvoj malih podjetij v Sloveniji je vplivalo več dejavnikov. Gre za procese, ki so se in se še odvijajo v slovenskem gospodarstvu. Ti procesi so hitra deindustrializacija gospodarstva ter večanje deleža storitvenega sektorja, spreminjanje velikostne strukture gospodarstva v korist malih podjetij in privatizacija le-tega (Tajnikar, 1997, str. 5).

4.1. PRILAGAJANJE VELIKOSTNE STRUKTURE GOSPODARSTVA EVROPSKI KONKURENCI

Hitro nastajanje malih podjetij je pomenilo tudi deindustrializacijo gospodarstva in razvoj storitvenega sektorja ter spremembe v lastninski strukturi. Z razvojem malega gospodarstva, ki ga je omogočil sprejem nekdanjega gospodarskega zakona o podjetjih, je velikostna struktura slovenskega gospodarstva vse bližja evropski.

Tabela 4: Velikostna struktura povprečja gospodarstev EU v letu 1991 in Slovenije v letih 1991 in 1994

Delež v %	SKUPAJ	Mala podjetja	Srednja podjetja	Velika podjetja
Povprečje EU 1991	100	99,4	0,5	0,1
Slovenija 1991	100	88,1	8,4	3,5
Slovenija 1994	100	93,6	3,9	2,5
Slovenija 1997	100	93,6	4,0	2,4

Vir: OECD documents, 1996, str. 19 in baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Primerjava velikostne strukture najbolj učinkovitih evropskih gospodarstev z našo nazorno pokaže, da imamo še vedno prenizek delež malih podjetij, delež velikih podjetij pa ostaja previsok.

Ta ugotovitev seveda ne pomeni, da je potrebno absolutno zmanjšanje števila velikih podjetij. Ugotovitev zgolj opozarja na to, da je relativni odnos v številu velikih in malih podjetij neugoden in neprimerljiv z učinkovitimi gospodarstvi (Tajnikar, 1997, str. 6-7). Tudi v bodoče bo število najmanjših podjetij moralo naraščati in s tem povečevati svoj delež v velikostni strukturi. Primerjave z drugimi gospodarstvi opozarjajo, da se zelo verjetno samo število malih podjetij ne bo povečevalo tako hitro, kakor se je v preteklih

letih, da pa bo povečevanje deleža zaposlenih in deleža kapitala v teh podjetjih še naprej hitro. Sočasno pa so potrebne tudi spremembe znotraj velikih podjetij. Pri tem se sicer ne pričakuje naraščanje samega števila velikih podjetij, smiselno pa bi bilo, da bi med velikimi podjetji nastala širša razpršitev in da bi bodoča rast velikih podjetij pripeljala tudi do nekaj največjih podjetij, ki jih v slovenskem gospodarstvu primanjkuje, so pa značilna za učinkovita gospodarstva.

Takšno povečanje števila in deleža malih podjetij vpliva na konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Večanje deleža malega gospodarstva najprej neposredno vpliva na prilagodljivost gospodarstva, to pa je tudi vaba za priliv tujega kapitala. Razvoj malega gospodarstva pa tudi vse bolj zaostruje konkurenco znotraj sektorja malega gospodarstva. To pomeni, da so mala podjetja prisiljena svoje tehnološke preboje iskati tudi brez posnemanj in navadnega prevzemanja tehnologij, organizacije in proizvodov iz drugih držav. Prav to so namreč podjetja, ki so v nekaterih drugih, zlasti malih deželah, privedla do tehnoloških in konkurenčnih prebojev, in so povzdignila raven malega gospodarstva iz zgolj mašila tržne strukture v pogosto najnaprednejši del nekega narodnega gospodarstva.

Omeniti velja tudi, da razvoj malega gospodarstva omogoča velikim in srednje velikim podjetjem ustrezno vertikalno in horizontalno delitev dela. Tranzicijski procesi in nadaljnje integriranje slovenskega gospodarstva tako preko razvoja malega gospodarstva vse bolj onemogočajo domačim podjetjem poslovati pri neoptimalnih velikostih podjetja. Rast podjetij pa bo tudi v prihodnje pogosto vzpodbujena s prilagajanjem velikosti. To pa pomeni tudi razpad podjetij, decentralizacijo, večjo vertikalizacijo, zmanjševanje in ukinjanje podjetij ter oddelkov znotraj njih, diverzifikacijo in veliko podjetniških vzpodbud v malih podjetjih, ki jih bodo prisiljeni izrabljati tudi managerji iz velikih in srednjih podjetij. Izraba prednosti, ki nastajajo z razvojem malega gospodarstva, je odločilna za konkurenčno približevanje slovenskega gospodarstva svetovnemu, saj so neizrabljena možnost, za posamezna podjetja pa način njihovega obstanka, rasti in razvoja.

4.2. DEINDUSTRIALIZACIJA IN SANACIJA GOSPODARJENJA V VELIKIH PODJETJIH

Proces deindustrializacije je bil po eni strani povezan z nastankom malih podjetij, ki so pospeševala nastajanje neindustrijskih dejavnosti, po drugi strani pa z nastankom velikih podjetij, ki so ohranjala industrijsko strukturo. V sektorju velikih podjetij ni bil problem zgolj v tem, da sta njihova velikost in zato tudi slabo upravljanje na začetku 90-ih let v veliki meri preprečevala prilagajanje novim razmeram. Nesporno je bilo za velika podjetja značilno tudi to, da so bila izjemno redka taka, ki so bila sposobna širiti svojo proizvodnjo tudi preko meja Slovenije.

V zadnjih nekaj letih je prišlo na tem področju do velikih sprememb. Obstajala sta dva razloga za večjo koncentracijo velikih podjetij in za nastanek podjetij, ki so bila sposobna kapital tudi izvažati (Tajnikar, 1997, str. 382):

- Povečana konkurenca na domačem trgu ustvarja v številnih sektorjih gospodarstva relativno zaprte panoge, kjer so stroški nastajanja nove proizvodnje visoki, dobičkonosnost in tveganost novih investicij pa nizki. V tem primeru lahko podjetja s presežnimi prihranki raziščejo možnost investicij v tujini. Ustanavljanje podružnic v drugih državah je vedno bolj uporabljen način povečevanja obsega kapitala, zaposlenih in proizvodnje podjetij.
- Nekatera podjetja pa zagotavljajo povečanje svoje učinkovitosti z večjo delitvijo dela preko meja Slovenije in v sodelovanju s pogodbeniki iz drugih dežel.

Deindustrializacija je bila povezana tudi s sanacijo izgub v industrijskem sektorju, kjer prevladujejo velika podjetja. Izgube v slovenskem gospodarstvu so v preteklih letih zahtevale načrtno sanacijo izgub z intervencijo države. V večji meri so bile posledice gospodarskega in političnega osamosvajanja Republike Slovenije, zaradi katerih so podjetja potrebovala določeno prehodno obdobje za prestrukturiranje in prilagoditev svojih proizvodnih programov in ponudbe. V zelo kratkem času na slabše spremenjeno podjetniško okolje je tako tudi ob dobrem vodenju podjetij povzročalo podjetniške neuspehe. Državna podpora, ki naj bi popravljala podjetniško okolje, je bila v takih razmerah smiselna, saj je omogočala dobrim vodstvenim ekipam v podjetjih uspešno reševanje le-teh in preprečevala, da bi kratkoročni dejavniki uspešnosti prevladovali nad dolgoročnimi. Podjetja, katerih težave so bile prevelike, pa so prenehala z delovanjem. To praznino pa so do neke mere zapolnila nova majhna podjetja.

Prestrukturiranje slovenskega gospodarstva torej ni pomenilo samo prestrukturiranja obstoječih podjetij, pač pa tudi nastajanje nove gospodarske sestave. Prav ta pa je hitro povečala gibkost slovenskega gospodarstva, zapolnila praznine v družbeni delitvi dela in povečala njeno konkurenčnost v domačem in mednarodnem trgu (Tajnikar, 1997, str. 260).

4.3. LASTNINSKA TRANSFORMACIJA SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA

Slovenija je imela nesporno velike rezerve v razvoju konkurenčnosti tudi v še nedokončanem lastninskem preoblikovanju slovenskega gospodarstva. Stopnja konkurence je namreč v veliki meri odvisna od moči motivov gospodarskih subjektov, ti pa so v veliki meri povezani z njihovim lastninskim položajem. Lastninska transformacija v slovenskem gospodarstvu je pomenila zamenjavo nekdanjega državnolastninskega motiva ali motiva

osebnega dohodka z zasebnolastninskim, to je profitnim motivom. Vse večje uveljavljanje profitnega motiva je vodilo do večjih in močnejših konkurenčnih sil, s tem pa do večje učinkovitosti slovenskega gospodarstva. Pojav zasebnega sektorja, zlasti v malem gospodarstvu, je že dokazal omenjeno tezo. Olastninjenje nekdanjega družbeno-lastninskega sektorja gospodarstva, ki je prevladovalo v sektorju velikih in srednjih podjetij, pa bo še povečalo stopnjo konkurenčnosti in učinkovitosti v našem gospodarstvu (Tajnikar, 1997, str. 384).

5. SPREMINJANJE SEKTORSKIH STRUKTUR Z RAZVOJEM MALEGA GOSPODARSTVA

Sedanjo delitev gospodarskih dejavnosti na primarno, sekundarno in terciarno gre pripisati A. G. Fisherju (1935, 1939). V primarni sektor je uvrščal kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo in rudarstvo. Sekundarni sektor je zajemal predelovalno industrijo. Vse preostale dejavnosti, šlo je za storitve, pa so bile zbrane v terciarnem sektorju.

Trosektorski model razdelitve gospodarstva je kmalu postal neprimeren, saj obravnava storitve kot bolj ali manj homogeno skupino (Senjur, 1993, str. 356). Omenjeni model se je usmerjal predvsem na tradicionalne potrošniške storitve in zanemarjal proizvodne storitve ter vlogo socialnih in javnih storitev. Zanemarjal pa je tudi znanje kot osrednje načelo razvitih držav in kot glavni vir inovacij.

Rešitev je prinesla uvedba četrtega, tako imenovanega kvartarnega sektorja. Slednji je bil navezan na rast informacijskega sektorja, ki vključuje informacijske proizvajalce, informacijske procesorje, distributerje ter samo delo v informacijskih strukturah.

5.1. OPREDELITEV V ANALIZI UPORABLJENIH SEKTORJEV

Slovensko gospodarstvo se po Standardni klasifikaciji dejavnosti (v nadaljevanju SKD) deli na naslednja področja dejavnosti.

Tabela 5: Področja dejavnosti po Standardni klasifikaciji dejavnosti

A	Kmetijstvo, lov, gozdarstvo
B	Ribištvo
C	Rudarstvo
D	Predelovalne dejavnosti
E	Oskrba z elektriko, plinom, vodo
F	Gradbeništvo
G	Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe
H	Gostinstvo
I	Promet, skladiščenje, zveze
J	Finančno posredništvo
K	Nepremičnine, najem, poslovne storitve
L	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje
M	Izobraževanje
N	Zdravstvo, socialno varstvo
O	Druge javne, skupne in zasebne storitvene dejavnosti

Opomba: Področje dejavnosti H (Gostinstvo) v bazi Pasef ni obravnavano samostojno, ampak je zajeto v področju G (Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe).

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2000, str. 64.

V diplomskem delu sem pri izdelavi analize vpliva malega gospodarstva na celotno gospodarstvo upošteval vsa področja dejavnosti po Standardni klasifikaciji dejavnosti. Pri izdelavi slik pa sem uporabil združene podatke za najpomembnejše sektorje gospodarstva.

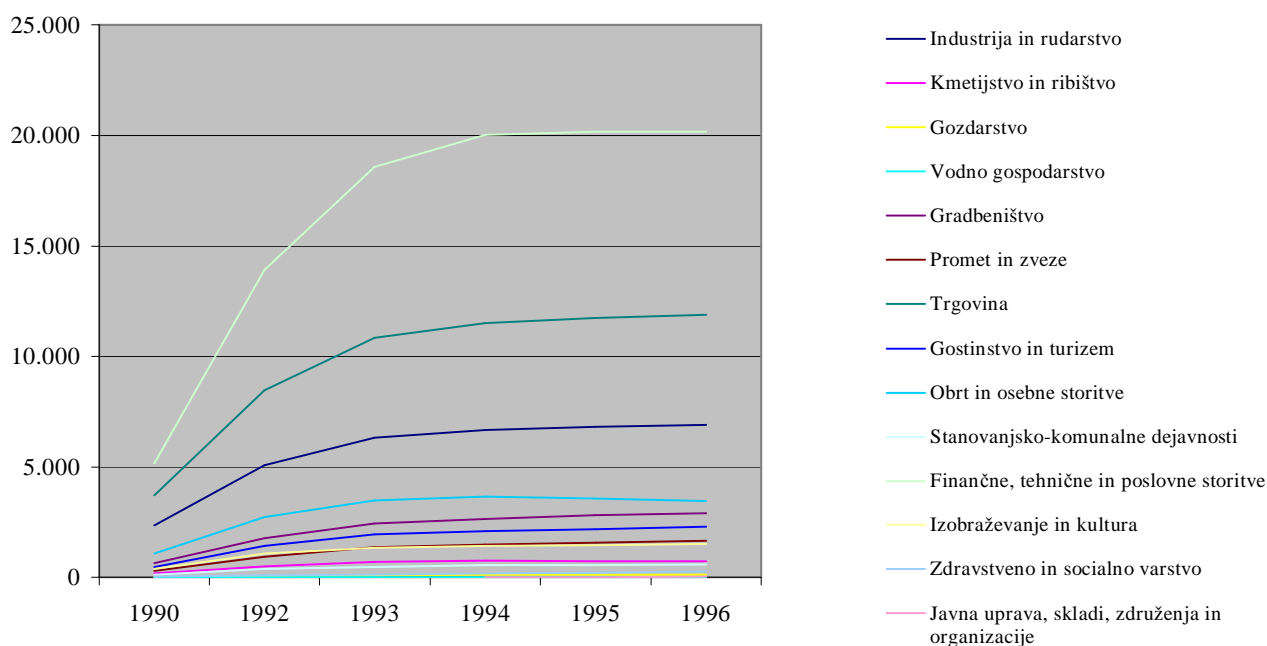
Gospodarsko najpomembnejši sektor je industrija, ki zaposluje okoli polovice vseh zaposlenih v gospodarskih družbah. Ta sektor zajema področja dejavnosti C, D, E in F. Sledi mu sektor storitev. Storitve vedno bolj pridobivajo na pomenu predvsem na račun industrije in kmetijstva. V segment storitev uvrščamo področja dejavnosti od G do O. Trgovina, kot najpomembnejši del storitev, je prikazana tudi samostojno, saj zaposluje slabih dvajset odstotkov vseh zaposlenih v gospodarskih družbah.

5.2. VPLIV MALEGA GOSPODARSTVA NA SEKTORSKO STRUKTURO

Rast števila malih podjetij spreminja sektorsko strukturo gospodarstva. Malo gospodarstvo se lahko uveljavi tako v storitvah kot tudi v proizvodnji. V sodobnih ekonomijah se proizvodnja in storitve medsebojno vedno bolj prepletajo in so čedalje bolj soodvisne. Mala podjetja, ki so izšla iz delov velikih podjetij, navadno razvijajo storitve povezane z dejavnostjo, ki so jo opravljala, ko so še bila del večjega podjetja. Tako tudi po ekonomski osamosvojitvi še naprej opravljajo dejavnosti, potrebne za proizvodnjo njihovih matičnih podjetij. Največ novo nastalih malih podjetij se je usmerilo v sektor finančnih in drugih poslovnih storitev, kasneje pa so se jim pridružili še trgovina, industrijska proizvodnja, gradbeništvo, turizem in gostinstvo.

Nastajanje malih podjetij je torej osrednji način nastajanja sodobnejših gospodarskih sektorjev (Tajnikar, 1993, str. 118).

Slika 2: Število podjetij in družb po dejavnostih v Sloveniji po letih od 1990 do 1996

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 1997, str. 62.

Iz slike 2 je razvidno, da je bila največja rast novo registriranih podjetij v storitvenih dejavnostih. Najštevilčnejše so postale finančne, tehnične in poslovne storitve, sledijo pa trgovina, obrt in osebne storitve. Najpomembnejši razlog tako velikega porasta teh

dejavnosti je nizka kapitalna intenzivnost v malih podjetjih, ki je logična posledica visoke cene kapitala.

Večina malih in srednjih podjetij se torej usmerja v storitvene dejavnosti. Novo nastala podjetja spreminjajo značilnosti slovenskega gospodarstva v smeri tipično industrijskega, z razvitim sekundarnim in terciarnim sektorjem.

5.3. METODOLOGIJA

Vpliv malega gospodarstva na spreminjanje strukture gospodarstva Slovenije bom analiziral z izračunom mere variabilnosti, mere koncentracije in z analizo odvisnosti med razporeditvijo malega in celotnega gospodarstva po dejavnostih, kot so definirane v SKD. Kot najbolj reprezentativne dejavnosti sem izbral industrijo, storitve in trgovino, ločeno od ostalih storitev.

5.3.1. MERE VARIABILNOSTI

Variabilnost nam pokaže razpršitev oz. porazdelitev posameznega pojava med posameznimi enotami. Merimo jo lahko z absolutnimi merami variabilnosti, med katere sodita standardni odklon in varianca. Njuna temeljna slabost je v tem, da ju ne moremo uporabljati pri preučevanju razlik v variabilnosti med spremenljivkami, ki niso izražene v isti merski enoti, kakor tudi ne med spremenljivkami, ki sicer so izražene v isti merski enoti, vendar pa se razlikujejo v aritmetični sredini. Omenjenim težavam se izognemo z izračunom relativnih mer variabilnosti, med katerimi ima osrednje mesto koeficient variacije (Rovan, 1997, str. 10). Koeficient variacije je relativna mera variabilnosti, ki pove, koliko znaša standardni odklon aritmetične sredine. Večji kot je koeficient variacije, večja je variabilnost preučevane spremenljivke.

Zaradi posameznih vplivov se vrednosti za posamezne enote med seboj odklanjajo navzgor in navzdol. Čim manjši so posamezni vplivi, tem manjši so odkloni in tem manjša je variabilnost pojava. Velja tudi obratno, in sicer, čim močnejši so posamezni vplivi, tem večji so odkloni oz. variabilnost pojava. Variabilnost je izraz delovanja posamičnih vplivov, ki morajo biti manjši ali večji.

Če opazujemo variabilnost določene lastnosti malega in celotnega gospodarstva po posameznih gospodarskih dejavnostih, večji koeficient variacije za malo gospodarstvo glede na celotno gospodarstvo pomeni, da so razlike v razvoju malega gospodarstva med posameznimi dejavnostmi večje, kot so razlike v razvoju celotnega gospodarstva.

Sklepamo lahko, da je posledica večje variabilnosti manj enakomeren razvoj malega in celotnega gospodarstva po opazovanih panogah. Zniževanje variabilnosti skozi leta pa nasprotno pripelje do bolj enakomerne porazdelitve malega in celotnega gospodarstva po preučevanih dejavnostih.

5.3.2. MERA KONCENTRACIJE

Mera koncentracije nam pove oz. pokaže, ali se preučevani pojav porazdeljuje enakomerno ali neenakomerno po različnih enotah. Če je pojav enakomerno porazdeljen po enotah, pravimo, da koncentracije ni. Če pa je pojav porazdeljen po enotah populacije tako, da ima nekaj enot razmeroma velik del agregata, večina pa le majhen del, govorimo o veliki koncentraciji pojava.

Tako opredeljen pojem koncentracije v statističnem smislu je premosorazmeren z variacijo pojava. Če pojav ne variira, koncentracije ni; velika koncentracija pa se izraža v velikem variiranju. Stopnjo koncentracije vsote vrednosti (njene razčlenitve po enotah) merimo med drugim z Ginijevim koeficientom (Arh, 1996, str. 76). Vrednost Ginijevega koeficienta koncentracije je med 0 in 1.

Koeficient variacije in Ginijev koeficient koncentracije sta v medsebojni povezavi oz. odvisnosti. Če se koeficient variacije zmanjša, se tudi Ginijev koeficient koncentracije zmanjša. Čim večji je Ginijev koeficient koncentracije, tem manj je enakomerna porazdelitev malega in celotnega gospodarstva po dejavnostih. Zniževanje Ginijevega koeficienta koncentracije med leti pa pomeni bolj enakomerno porazdelitev malega in celotnega gospodarstva med dejavnostmi.

5.3.3. ANALIZA ODVISNOSTI MED POJAVI

Pri preučevanju socialno-ekonomskih pojavov pogosto naletimo na problem povezanosti in odvisnosti med pojavi. Obseg celotnega gospodarstva je v veliki meri odvisen od malega gospodarstva, saj tudi mala podjetja prištevamo k celotnemu gospodarstvu. Statistično odvisnost med odvisno spremenljivko (celotno gospodarstvo) in neodvisno spremenljivko (malo gospodarstvo) najlaže prikažemo z izračunom korelacijskega koeficienta med tema dvema spremenljivkama (Rovan, 1997, str. 32). Korelacijski koeficient pokaže smer in moč povezanosti dveh različnih pojavov oz. njuno medsebojno odvisnost. Vrednost korelacijskega koeficienta je med -1 in +1. Korelacijski koeficient je pozitiven, če je povezava med x in y pozitivna; vrednost druge spremenljivke se večja, če se večja tudi vrednost prve spremenljivke. Korelacijski koeficient je negativen, če je povezava med

spremenljivkama negativna; v tem primeru se z večanjem vrednosti ene spremenljivke vrednost druge manjša.

Čim večji je korelacijski koeficient, tem večja je povezanost porazdelitve za malo in celotno gospodarstvo v nekem letu in večja je njuna medsebojna povezanost. Zniževanje korelacijskega koeficienta pa pomeni, da se je medsebojna povezanost obeh gospodarstev zmanjšala.

5.4. ANALIZA VPLIVA RAZVOJA MALEGA GOSPODARSTVA NA GOSPODARSTVO SLOVENIJE

Za analizo sem uporabil naslednje podatke:

- število podjetij po dejavnostih,
- število zaposlenih po dejavnostih,
- kapital po dejavnostih,
- kapital na zaposlenega po dejavnostih,
- število zaposlenih na podjetje po dejavnostih,
- čisti dobiček na kapital po dejavnostih.

Za izračun omenjenih kazalcev sem uporabil podatke za malo gospodarstvo in za celotno gospodarstvo, in sicer za leti 1996 in 2000. Ločeno jih bom prikazal tudi grafično za najpomembnejše segmente gospodarstva:

- industrijo (dejavnosti po SKD od C do F),
- storitve (dejavnosti po SKD od G do O),
- trgovino (dejavnost G po SKD).

V analizi sem prikazal najznačilnejše premike v celotnem gospodarstvu, ki so bili spodbujeni z razvojem malega gospodarstva. V nekaterih komentarjih se sklicujem na rezultate, ki niso neposredno razvidni zgolj iz predstavljenih slik in tabel. Podlaga zanje je podana v prilogah, kamor sem poleg absolutnih vrednosti posameznih spremenljivk, uvrstil tudi lastne izračune statističnih koeficientov, indekse rasti posameznih spremenljivk, njihove deleže znotraj posameznih dejavnosti in deleže dejavnosti malega znotraj celotnega gospodarstva. V drugem delu posamezne priloge pa sem izračunane rezultate razvrstil po padajočih vrednostih ter jih prikazal tudi kumulativno.

Sklepi analize so tako bolj razumljivi, sama analiza pa bralcu nudi popolnejšo sliko dogajanja v malem in celotnem gospodarstvu, če jo spremlja s pripadajočimi prilogami.

5.4.1. ŠTEVILO PODJETIJ PO DEJAVNOSTIH

Za prvo spremenljivko pri analiziranju variabilnosti in koncentriranosti malega in celotnega gospodarstva med posameznimi dejavnostmi sem izbral število podjetij po dejavnostih. Vrednosti te spremenljivke nam kažejo koliko in katere dejavnosti v opazovanem obdobju pridobivajo na pomenu ter katere stagnirajo ali upadajo. Za število podjetij po dejavnostih sem izračunal koeficiente variacije, koncentracije in korelacije za leti 1996 in 2000.

Tabela 6: Izračun kazalnikov za število podjetij po dejavnostih za celotno gospodarstvo in malo gospodarstvo v letih 1996 in 2000 po dejavnostih

Leto	Koeficient variacije		Ginijev koeficient koncentracije		Korelacijski koeficient
	Celotno gosp.	Malo gosp.	Celotno gosp.	Malo gosp.	
1996	170,1 %	173,4 %	0,790	0,797	0,999
2000	158,4 %	161,3 %	0,765	0,772	0,999

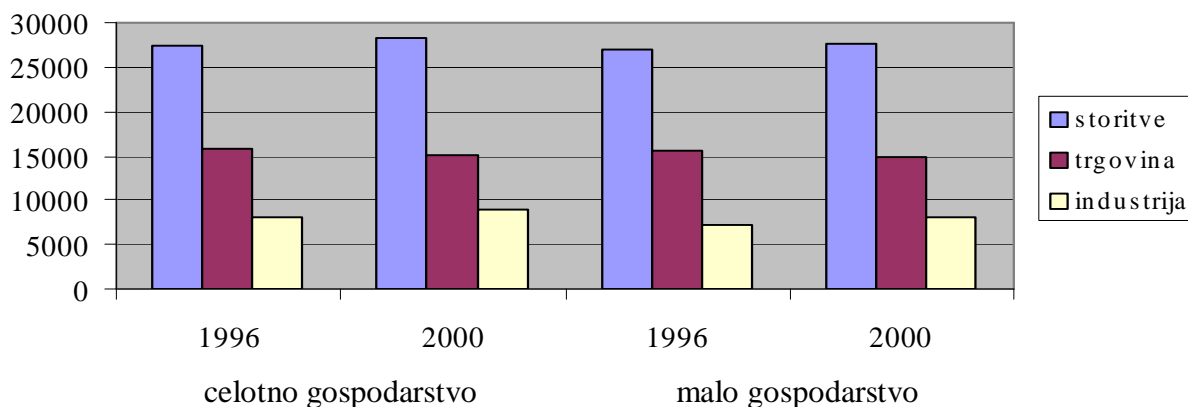
Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Koeficient variacije malega gospodarstva je bil v obeh opazovanih letih nekoliko višji v primerjavi s celotnim gospodarstvom, vendar so bile razlike zelo majhne. V obeh gospodarstvih beležimo med opazovanima letoma znižanje tega koeficienta. To pomeni, da so bile razlike v številu podjetij po dejavnostih znotraj celotnega in malega gospodarstva skoraj enake, v obeh primerih pa se je število podjetij med opazovanima letoma pomaknilo v smeri izenačevanja med dejavnostmi.

Vrednosti Ginijevega koeficienta se med celotnim in malim gospodarstvom skoraj ne razlikujejo. Dokaj visoke vrednosti tega koeficienta pričajo o tem, da je večina podjetij skoncentrirana v nekaj najpomembnejših dejavnostih. Vendar v obeh primerih med opazovanima letoma opazimo znižanje njegove vrednosti, kar pomeni, da se število podjetij počasi bolj enakomerno razpršuje po dejavnostih.

Vrednost korelacijskega koeficienta, ki je skoraj najvišja možna, nam pove, da je celotno gospodarstvo z vidika števila podjetij po dejavnostih popolnoma odvisno od malega gospodarstva.

Slika 3: Število podjetij za izbrane sektorje v celotnem in malem gospodarstvu v letih 1996 in 2000

Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Število podjetij se v opazovanem obdobju ni bistveno spreminjalo. V izbranih sektorjih beležimo med leti minimalen porast števila podjetij tako v industriji kot tudi v storitvah, medtem ko se je v trgovini število podjetij zmanjšalo. Omeniti velja, da je popolna odvisnost celotnega gospodarstva od malega pri tej spremenljivki razumljiva, saj mala podjetja predstavljajo kar 96-odstotni delež vseh podjetij, ta odstotek pa se še vedno povečuje.

5.4.2. ŠTEVILO ZAPOSLENIH PO DEJAVNOSTIH

Naslednja spremenljivka, ki sem jo uporabil pri proučevanju malega in celotnega gospodarstva, je število zaposlenih v posamezni dejavnosti. Na podlagi pridobljenih podatkov sem izračunal koeficient variacije in Ginijev koeficient koncentracije za leti 1996 in 2000 za celotno in malo gospodarstvo. Pri analiziranju povezanosti porazdelitve za malo in celotno gospodarstvo sem izračunal korelacijski koeficient za obe leti.

Na podlagi rezultatov iz tabele 7 lahko sklepamo, da se je koeficient variacije med opazovanima letoma znižal v obeh gospodarstvih. Dejavnosti malega gospodarstva pa so po številu zaposlenih medsebojno bolj izenačene, kot to velja za celotno gospodarstvo.

Tabela 7: Izračun kazalnikov za zaposlene v dejavnostih za celotno in malo gospodarstvo v letih 1996 in 2000

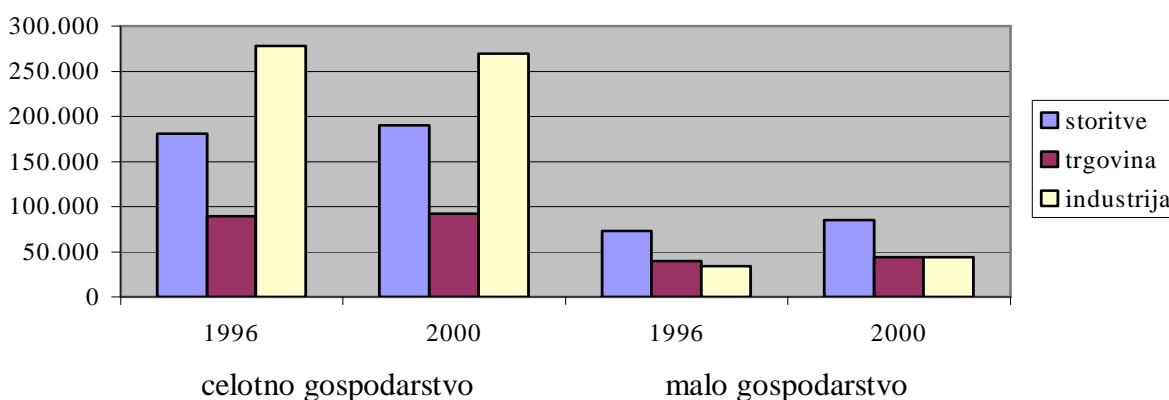
Leto	Koefficient variacije		Ginijev koefficient koncentracije		Korelacijski koefficient
	Celotno gosp.	Malo gosp.	Celotno gosp.	Malo gosp.	
1996	172,6 %	152,4 %	0,759	0,752	0,713
2000	164,2 %	142,5 %	0,745	0,730	0,763

Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Vrednost Ginijevega koefficienta koncentracije se je med opazovanima letoma znižala za obe gospodarstvi. Še vedno je največje število zaposlenih v samo nekaj najpomembnejših dejavnostih, vendar se zaposlenost bolj enakomerno razpršuje med dejavnostmi.

Izračunani korelacijski koefficient, ki pokaže odvisnost med opazovanima spremenljivkama, je znašal za leto 1996 0,713, za leto 2000 pa 0,763. Povečanje kaže na dejstvo, da je razvoj malega gospodarstva privedel do večje usklajenosti zaposlenosti po dejavnostih tudi v celotnem gospodarstvu.

Slika 4: Število zaposlenih v izbranih sektorjih v celotnem in malem gospodarstvu v letih 1996 in 2000

Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Primerjava celotnega in malega gospodarstva po številu zaposlenih v posameznih dejavnostih razkrije občutno razliko med njima. V malem gospodarstvu prevladujejo zaposleni v storitvenih dejavnostih, medtem ko je v celotnem gospodarstvu največ

zaposlenih v industriji. V opazovanem obdobju pa je tudi v celotnem gospodarstvu opazen trend večanja števila zaposlenih v storitvenih dejavnostih na račun zmanjšanja zaposlenosti v industriji. V celotnem gospodarstvu je v opazovanem obdobju prišlo do znižanja števila zaposlenih v industrijskem sektorju za 4,5%, za skoraj enak odstotek pa se je povečalo število zaposlenih v storitvenih dejavnostih. V malem gospodarstvu pa beležimo porast števila zaposlenih v vseh sektorjih gospodarstva.

5.4.3. KAPITAL PO DEJAVNOSTIH

Višina kapitala, vloženega v posamezno dejavnost, veliko pove o njeni specifični teži z vidika gospodarstva kot celote. Spremljanje sprememb, ki nastajajo v času, pa nam pove katere panoge so bolj prosperitetne in končno dobičkonosne, saj se vedno bolj mobilni kapital hitro seli v panoge, kjer so dobički visoki. Za potrebe analize sem izračunal iste statistične kazalnike, kot v prejšnjih primerih.

Tabela 8: Izračun kazalnikov za kapital po dejavnostih za celotno in malo gospodarstvo v letih 1996 in 2000

Leto	Koeficient variacije		Ginijev koeficient koncentracije		Korelacijski koeficient
	Celotno gosp.	Malo gosp.	Celotno gosp.	Malo gosp.	
1996	123,4 %	173,3 %	0,672	0,782	0,464
2000	133,2 %	162,5 %	0,697	0,763	0,499

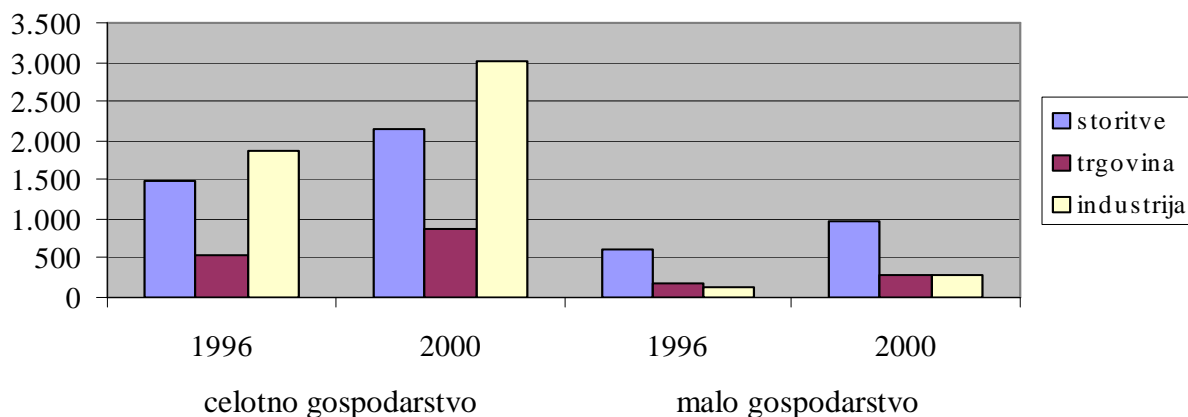
Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Koeficient variacije je za obe leti višji v primeru malega gospodarstva. V malem gospodarstvu se torej višina kapitala med panogami dosti bolj razlikuje, kot v celotnem gospodarstvu. Ne gre pa spregledati, da se znotraj celotnega gospodarstva te razlike povečujejo, medtem ko v malem gospodarstvu prihaja do sprememb v nasprotni smeri, torej k izenačevanju višine kapitala med panogami.

Ginijev koeficient kaže, da je v malem gospodarstvu večina kapitala skoncentrirana v najpomembnejših dejavnostih, a se med leti bolj enakomerno razpršuje med panogami. Ravno obratno pa se dogaja v celotnem gospodarstvu, kjer se sicer bolj razpršen kapital čedalje bolj seli iz manj v bolj donosne dejavnosti.

Povečanja korelacijskega koeficienta in s tem povečane odvisnosti celotnega od malega gospodarstva zavoljo zgornjih ugotovitev ne moremo pripisati razvoju malega gospodarstva. Razloge bi morali poiskati zunaj okvira te analize.

Slika 5: Kapital po izbranih sektorjih v mio SIT za celotno in malo gospodarstvo v letih 1996 in 2000

Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Slika 5 razkriva, da je prišlo do povečanja kapitala v vseh opazovanih sektorjih celotnega in malega gospodarstva. V malem gospodarstvu je opaziti zvišanje deleža industrije na račun storitev, kar pomeni izenačevanje kapitala med sektorji. Tudi v celotnem gospodarstvu industrija pridobiva na višini kapitala v primerjavi s storitvami. Ker pa je tu v industrijskih dejavnostih vložena več kapitala kakor v storitvenih, ugotovimo, da se razlike med sektorji povečujejo.

5.4.4. KAPITAL NA ZAPOSLENEGA PO DEJAVNOSTIH

Naslednja spremenljivka, ki sem jo izbral pri primerjavi celotnega in malega gospodarstva, je kapital na zaposlenega. To je pomemben kriterij za medsebojno primerjavo podjetij. Razkriva nam stopnjo kapitalne intenzivnosti podjetja, sprememba te spremenljivke med leti pa razkriva podatke o višini investicij podjetja.

Na podlagi pridobljenih podatkov sem izračunal ločeno za malo in ločeno za celotno gospodarstvo koeficient variacije in Ginijev koeficient koncentracije za leti 1996 in 2000. Pri analiziranju povezanosti porazdelitve za malo in celotno gospodarstvo sem izračunal korelacijski koeficient za obe leti.

Tabela 9: Izračun kazalnikov za kapital na zaposlenega za celotno in malo gospodarstvo v letih 1996 in 2000 po dejavnostih

Leto	Koeficient variacije		Ginijev koeficient koncentracije		Korelacijski koeficient
	Celotno gosp.	Malo gosp.	Celotno gosp.	Malo gosp.	
1996	116,3 %	215,0 %	0,584	0,765	0,740
2000	112,6 %	192,2 %	0,577	0,720	0,515

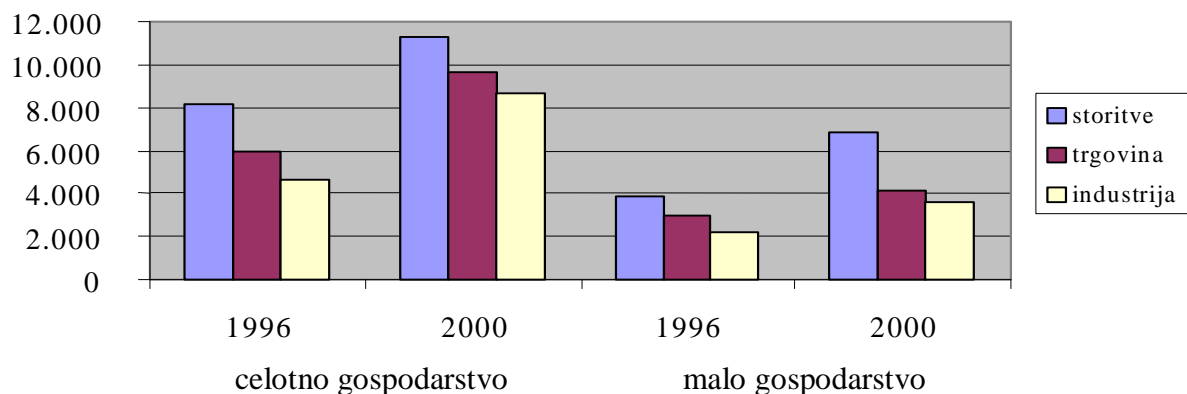
Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Koeficient variacije kapitala na zaposlenega v malem gospodarstvu je bil v obeh opazovanih letih veliko višji kot v primeru celotnega gospodarstva. To pomeni, da so si podjetja po višini kapitala na zaposlenega v celotnem gospodarstvu dosti bolj podobna kot v malem gospodarstvu. Zmanjševanje omenjenega koeficienta med leti, in sicer za obe gospodarstvi, pa kaže na majhen pomik v smeri zniževanja razlik med dejavnostmi znotraj obeh gospodarstev.

Ginijev koeficient koncentracije se je med leti za obe gospodarstvi znižal, kar kaže na povečevanje razpršenosti kapitala med dejavnostmi. Pri medsebojni primerjavi gospodarstva v posameznem letu pa je bil Ginijev koeficient za malo gospodarstvo v obeh opazovanih letih višji. Sklepamo lahko, da se kapital v malem gospodarstvu koncentrira predvsem v dejavnostih, kjer je celotno gospodarstvo manj prisotno.

Izračunani korelacijski koeficient, ki pokaže odvisnost med opazovanima spremenljivkama, je znašal za leto 1996 0,740, za leto 2000 pa 0,515. Padec vrednosti tega koeficienta v letu 2000 nam pove, da zmanjšanje koncentracije kapitala na zaposlenega med dejavnostmi v celotnem gospodarstvu ni posledica vpliva malega gospodarstva. Razloge gre iskati v vplivu dejavnikov, ki niso vključeni v raziskavo.

Slika 6: Kapital na zaposlenega v tisoč SIT v izbranih panogah v celotnem in malem gospodarstvu v letih 1996 in 2000

Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Kapital na zaposlenega se je v opazovanem razdobju povečal prav v vseh opazovanih sektorjih. Znižan koeficient variacije obeh gospodarstev v letu 2000 glede na leto 1996 kaže na enakomernejšo razporeditev kapitala na zaposlenega med dejavnostmi. Kapital na zaposlenega se v malem gospodarstvu med leti vedno bolj koncentrira v storitvenih dejavnostih, kar je iz slike 5 tudi razvidno.

5.4.5. ŠTEVILO ZAPOSLENIH NA PODJETJE PO DEJAVNOSTIH

Naslednja izbrana spremenljivka je število zaposlenih na podjetje po dejavnostih. S to spremenljivko lahko proučujemo gospodarstvo z vidika velikosti podjetij. Povprečno število zaposlenih v podjetju se med posameznimi dejavnostmi in malim ter celotnim gospodarstvom bistveno razlikuje. Podjetja s povprečno največ zaposlenimi so v industrijskem sektorju. Primerjava malega in celotnega gospodarstva pa pokaže, da so v slednjem podjetja bistveno večja. Spremembe v smeri vedno večjega pomena neindustrijskih podjetij in vedno večjega števila malih zasebnih podjetij močno vplivajo na število zaposlenih na podjetje.

Na podlagi dobljenih podatkov sem izračunal ločeno za malo in ločeno za celotno gospodarstvo koeficient variacije in Ginijev koeficient koncentracije za leti 1996 in 2000. Pri analiziranju povezanosti porazdelitve za malo in celotno gospodarstvo sem izračunal korelacijski koeficient za obe leti.

Tabela 10: Izračun kazalnikov za povprečno število zaposlenih v podjetju za celotno gospodarstvo in malo gospodarstvo v letih 1996 in 2000 po dejavnostih

Leto	Koeficient variacije		Ginijev koeficient koncentracije		Korelacijski koeficient
	Celotno gosp.	Malo gosp.	Celotno gosp.	Malo gosp.	
1996	134,4 %	69,0 %	0,643	0,383	0,581
2000	115,5 %	62,5 %	0,597	0,334	0,575

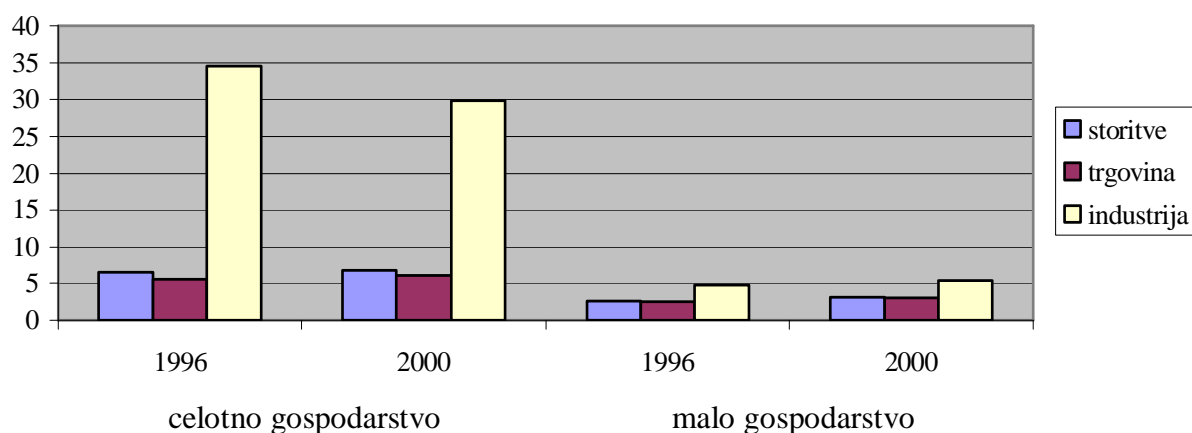
Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Ob medsebojni primerjavi celotnega in malega gospodarstva v posameznem letu lahko ugotovimo, da je bil koeficient variacije celotnega gospodarstva višji v obeh opazovanih letih. To pomeni, da so si podjetja v malem gospodarstvu po številu zaposlenih na podjetje medsebojno veliko bolj podobna kot podjetja v celotnem gospodarstvu. Znižanje koeficienta variacije za obe opazovani gospodarstvi pa kaže na vedno večje izenačevanje podjetij po številu zaposlenih, seveda ločeno znotraj malega in celotnega gospodarstva.

Ginijev koeficient koncentracije je bil leta 2000 nižji v primerjavi z letom 1996 za obe opazovani gospodarstvi. Povprečno število zaposlenih se torej med dejavnostmi vedno bolj izenačuje. Malo gospodarstvo beleži v obeh letih nižji koeficient koncentracije kot celotno gospodarstvo. To pomeni, da je povprečno število zaposlenih na podjetje v malem gospodarstvu bolj razpršeno med posameznimi dejavnostmi kot v celotnem gospodarstvu. Izračunani korelacijski koeficient, ki pokaže odvisnost med opazovanima spremenljivkama, je znašal za leto 1996 0,581, za leto 2000 pa 0,575. Znižanje korelacijskega koeficienta v letu 2000 glede na leto 1996 pomeni, da spremembe v sektorski strukturi celotnega gospodarstva, v smeri nekoliko večje podobnosti podjetij po velikosti, niso posledica enakih sprememb v malem gospodarstvu.

Iz slike 7 lahko razberemo, da je po številu zaposlenih na podjetje v opazovanih letih v celotnem gospodarstvu prišlo do opaznejše spremembe v industrijskem sektorju. Povprečno število zaposlenih v podjetju se je namreč znižalo s 34,5 v letu 1996 na 30,0 v letu 2000.

Slika 7: Povprečno število zaposlenih v podjetjih za izbrane dejavnosti v celotnem in malem gospodarstvu v letih 1996 in 2000

Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Razloga za znižanje povprečnega števila zaposlenih na podjetje v industriji sta dva: ob povečanju števila podjetij v tem sektorju je bil sočasno zabeležen tudi upad števila zaposlenih v istem sektorju. Druge spremembe niso bile tako očitne. To velja tako za celotno kot tudi za malo gospodarstvo.

5.4.6. ČISTI DOBIČEK NA KAPITAL PO DEJAVNOSTIH

Za zadnjo opazovano spremenljivko pri analizi celotnega in malega gospodarstva sem izbral čisti dobiček na kapital oziroma dobičkonosnost. Razlog je očiten, saj je ta kriterij eden izmed najpomembnejših za ugotavljanje poslovne uspešnosti podjetja.

Tabela 11: Izračun kazalnikov za čisti dobiček na kapital za celotno in malo gospodarstvo v letih 1996 in 2000 za posamezne dejavnosti

Leto	Koefficient variacije		Ginijev koefficient koncentracije		Korelacijski koefficient
	Celotno gosp.	Malo gosp.	Celotno gosp.	Malo gosp.	
1996	87,7 %	66,4 %	0,472	0,403	0,537
2000	60,8 %	56,3 %	0,368	0,343	0,726

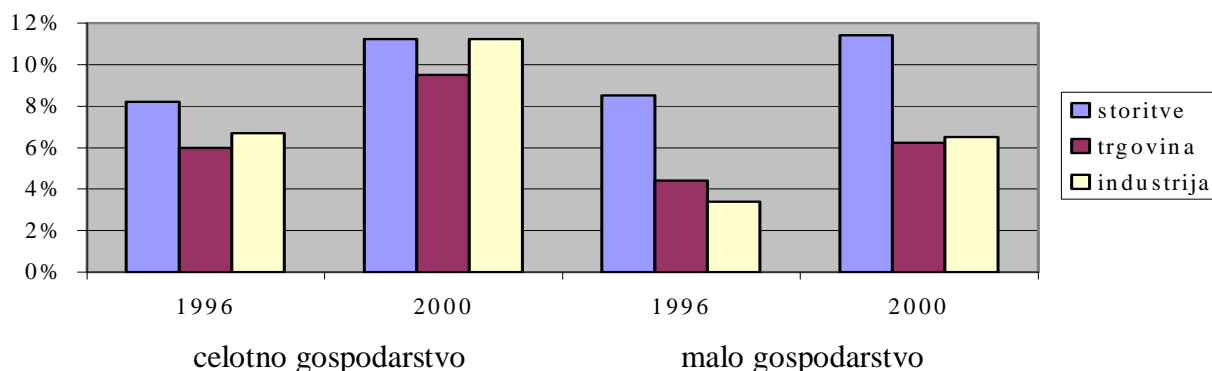
Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

Iz rezultatov je razvidno, da se je koeficient variacije leta za obe gospodarstvi v letu 2000 znižal. To pomeni, da se je dobičkonosnost med leti izenačevala po posameznih dejavnostih tako v malem, kakor tudi v celotnem gospodarstvu. V obeh letih pa je bila dobičkonosnost bolj enako porazdeljena v malem gospodarstvu.

Ginijev koeficient koncentracije se je med leti prav tako zmanjšal v obeh gospodarstvih. Nekoliko višji ostaja v celotnem gospodarstvu, kar pomeni da je v tem gospodarstvu dobičkonosnost bolj skoncentrirana v posameznih dejavnostih kot v malem gospodarstvu. V obeh primerih pa je opazna tendenca njenega izenačevanja med dejavnostmi v opazovanem obdobju.

Izračunani korelacijski koeficient, ki pokaže odvisnost med opazovanima spremenljivkama, je znašal za leto 1996 0,537, za leto 2000 pa 0,726. Njegovo povečanje med leti nakazuje, da je nižja koncentracija dobička na kapital med posameznimi dejavnostmi v celotnem gospodarstvu vsaj delno posledica vpliva (razvoja) malega gospodarstva.

Slika 8: Čisti dobiček na kapital v izbranih panogah v celotnem in malem gospodarstvu v letih 1996 in 2000

Vir: Baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij.

V vseh sektorjih celotnega in malega gospodarstva je prišlo v opazovanem obdobju do povečanja čistega dobička na kapital. Iz slike 6 je razvidno, da se je v celotnem gospodarstvu dobičkonosnost najbolj povečala v industriji in se izenačila s stopnjo dobičkonosnosti v storitvah. V malem gospodarstvu ostaja dobičkonosnost najvišja v storitvenih dejavnostih, relativno gledano pa se je najbolj povečala v industrijskem sektorju. Znižanje koeficienta variacije med leti za obe gospodarstvi kaže na izenačevanje dobičkonosnosti med sektorji.

6. SKLEP

V SFR Jugoslaviji zasebnih podjetij, razen redkih izjem - predvsem obrtnikov, ni bilo. Nosilci gospodarske rasti in razvoja so bila velika družbena podjetja v industrijskem sektorju, ki so zaposlovala veliko večino zaposlenih. Tedanja struktura podjetij je bila v popolnem nasprotju s strukturami v razvitih gospodarstvih.

Nastanek in hiter razcvet zasebnih podjetij je v veliki meri spremenil strukturo slovenskega gospodarstva na vseh pomembnih področjih.

Moji izračuni, v katerih primerjam leti 1996 in 2000, kažejo, da je vpliv rasti in razvoja malega gospodarstva na celotno gospodarstvo različen glede na posamezne spremenljivke. Spremembe v celotnem gospodarstvu lahko razložimo z razvojem malega gospodarstva z vidika zaposlenih v posameznih dejavnostih in dobičkonosnosti, najbolj pa je celotno gospodarstvo odvisno od malega pri samem številu podjetij, saj mala podjetja predstavljajo 96 odstotkov vseh podjetij v gospodarstvu. Premikov v celotnem gospodarstvu glede povprečnega števila zaposlenih na podjetje, kapitala po dejavnostih in kapitala na zaposlenega pa ni moč pripisati spremembam malega gospodarstva. Razlogi zanje ležijo v drugih dejavnikih, ki jih moja analiza ne zajema.

Analiza števila podjetij po dejavnostih kaže na popolno odvisnost celotnega od malega gospodarstva. Mala podjetja predstavljajo preko 96 odstotkov vseh podjetij, njihov delež pa še vedno narašča, tako da ta ugotovitev ne preseneča. Razvoj malega gospodarstva torej vpliva na povečano razpršitev podjetij med posameznimi dejavnostmi tako v malem kakor tudi v celotnem gospodarstvu.

Po številu zaposlenih v dejavnostih je razvoj malega gospodarstva prav tako spodbudil pozitivne spremembe v obeh gospodarstvih. Še vedno ostaja večina zaposlenih skoncentrirana v predelovalnih dejavnostih, vendar so spremembe v malem gospodarstvu vplivale na večjo razpršenost zaposlenih med dejavnostmi za obe gospodarstvi.

Analiza višine vloženega kapitala po posameznih dejavnostih nam pokaže značilne razlike med malim in celotnim gospodarstvom. V obeh primerih se delež kapitala, vloženega v industrijske dejavnosti, povečuje na račun deleža storitvenih dejavnosti. V malem gospodarstvu to pomeni izenačevanje višine kapitala med sektorji, v celotnem gospodarstvu pa to pomeni povečano koncentracijo kapitala v industrijskem sektorju.

V celotnem gospodarstvu je kapital na zaposlenega enakomerneje razporejen med gospodarskimi dejavnostmi kot v primeru malega gospodarstva. Tu je koncentracija kapitala večja predvsem v dejavnostih, kjer je celotno gospodarstvo manj prisotno. Med

leti je prišlo v obeh gospodarstvih do zmanjševanja koncentracije med dejavnostmi, vendar sprememb v celotnem gospodarstvu zavoljo znižanega korelacijskega koeficienta v letu 2000 ne moremo povezati z dogajanjem v malem gospodarstvu.

Z vidika števila zaposlenih na podjetje so bila mala podjetja bolj izenačena po velikosti kot podjetja v celotnem gospodarstvu. Razvoj malega gospodarstva je z vidika zaposlenih na podjetje nesporno vplival na medsebojno izenačevanje malih podjetij in njihovo enakomernejšo razporeditev po sektorjih. Koncentracija podjetij po velikosti se je torej med dejavnostmi zmanjševala. Večja razpršenost med dejavnostmi velja tudi za celotno gospodarstvo. Na podlagi znižanega korelacijskega koeficienta pa enakomernejše razporeditve celotnega gospodarstva med posameznimi dejavnostmi ne moremo pripisati vplivu malega gospodarstva. Razloge gre iskati v drugih tendencah v gospodarstvu, ki niso bile zajete v moji analizi.

Pri opazovanju čistega dobička na vloženi kapital po dejavnostih nam izračuni pokažejo, da se je le-ta v malem gospodarstvu med leti vedno bolj porazdeljeval med dejavnostmi. Do enakih premikov je prišlo tudi v celotnem gospodarstvu, tako da lahko sklepamo, da je malo gospodarstvo prispevalo k enakomernejši razporeditvi dobičkonosnosti med panogami v slovenskem gospodarstvu.

Glede na rezultate opravljene analize lahko sklepamo, da je razvoj malega gospodarstva v letih 1996 do 2000 pomembno in pozitivno vplival na tendence v razvoju celotnega gospodarstva pri večini opazovanih ekonomskih spremenljivk.

LITERATURA

1. Arh Franc: Statistika 1, obrazci in postopki. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 118 str.
2. Bršič Bernard, Glas Miroslav et al.: Elementi analize malega gospodarstva. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1997. 90 str.
3. Kampuš Trop Vida: Podjetništvo v Sloveniji - regionalne razlike v ustanavljanju in razvoju novih podjetij. Doktorska disertacija. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2000. 358 str.
4. Košmelj Blaženka, Rovan Jože: Statistični obrazci in tabele. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1997. 76 str.
5. Novak Judita Mirjana: Finančni rezultati poslovanja gospodarstva Slovenije v letu 1993. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 1994. 61 str.
6. Novak Judita Mirjana: Finančni rezultati poslovanja gospodarstva Slovenije v letu 1995. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 1996. 80 str.
7. Novak Judita Mirjana: Finančni rezultati poslovanja gospodarskih družb v letu 1997. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, 1998. 99 str.
8. Senjur Marjan: Gospodarska rast in razvojna ekonomika. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1993. 537 str.
9. SMEs: employment, innovation and growth: the Washington workshop. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 1996. 77 str.
10. Tajnikar Maks: Podjetništvo v Sloveniji. IB revija, Ljubljana, 27 (1993), 8-9-10, str. 117-122.
11. Tajnikar Maks: Razvojne tendence in zmožnosti slovenskega drobnega gospodarstva. Slovenska ekonomska revija, Ljubljana, 44 (1993), 1-2, str. 149-164.
12. Tajnikar Maks: Pet let podjetniškega razvoja. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 43 (1994), 38, str. 12-14.

13. Tajnikar Maks: Prestrukturiranje realnega sektorja v slovenskem gospodarstvu v devetdesetih letih. Slovenska ekonomska revija, Ljubljana, 48 (1997), 3-4, str. 256-277.
14. Tajnikar Maks: Transformacija in integracija slovenskega gospodarstva. Slovenska ekonomska revija, Ljubljana, 48 (1997), 5, str. 379-390.
15. Tajnikar Maks: Tvegano poslovanje. Knjiga o gazelah in rastočih poslih. Ljubljana: GEA College, 1997. 174 str.
16. Thwaites Alfred, Wynarczyk Pooran: The Economic Performance of Innovative Small Firms in the South East Region and Elsewhere in the UK. Regional Studies. Journal of the Regional Studies Association, 30 (1996), 2, str. 135-148.
17. Verderber Petra: Regionalni vidik teze o učinku "črne luknje" v slovenskem malem gospodarstvu. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2001. 35 str.
18. Zupančič Janja: Inovativnost v malem gospodarstvu. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 43 str.

VIRI

1. Finančni rezultati poslovanja gospodarskih družb.
2. Interni podatki Agencije Republike Slovenije za plačilni promet.
3. Obrtni zakon (Uradni list SRS, št. 35/1988).
4. Obrtni zakon (Uradni list RS, št. 50/1994).
5. Statistični letopis RS 1997. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, 1997. 657 str.
6. Statistični letopis RS 2001. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije, 2001. 662 str.
7. Statistične informacije Statističnega urada Republike Slovenije št. 21/1992, 23/1993, 24/1994, 42/1995, 37/1996, 42/1997, 58/1998, 90/1999, 37/2000, 46/2001, 44/2002.
8. Zakon o podjetjih (Uradni list SFRJ, št. 77/1988).
9. Predlog Zakona o razvoju malega gospodarstva (Uradni list RS št. 18/91).
10. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS št. 30/93).

PRILOGE

	Stran
1 PODJETJA	2
2 ZAPOSLENI	4
3 KAPITAL	6
4 KAPITAL NA ZAPOSLENEGA	8
5 ŠTEVILO ZAPOSLENIH NA PODJETJE	10
6 ČISTI DOBIČEK NA KAPITAL	12

Tabela 1: PODJETJA

- Število podjetij v celotnem (CG) in v malem gospodarstvu (MG) v letih 1996 in 2000 (stolpci 1 do 4)*
- Porast števila podjetij od 1996 do 2000 v CG in v MG (stolpca 5 in 6)
- Delež števila podjetij v MG od vseh podjetij v CG v letih 1996 in 2000 (stolpca 7 in 8)

Področja dejavnosti	1		2		3		4		5	6	7	8
	1a		2a		3a		4a		3/1	4/2	2/1	4/3
	Podjetja CG		Podjetja MG		Podjetja CG		Podjetja MG		Porast		Delež MG	
	1996	%	1996	%	2000	%	2000	%	CG	MG	1996	2000
									%	%	%	%
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	382	1,1	344	1,0	499	1,3	446	1,2	30,6	29,7	90,1	89,4
B Ribištvo	18	0,1	18	0,1	18	0,0	18	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
C Rudarstvo	42	0,1	32	0,1	50	0,1	39	0,1	19,0	21,9	76,2	78,0
D Predelovalne dejavnosti	5.876	16,4	5.147	15,0	6.250	16,6	5.529	15,3	6,4	7,4	87,6	88,5
E Oskrba z elektriko, plinom in vodo	117	0,3	64	0,2	128	0,3	76	0,2	9,4	18,8	54,7	59,4
F Gradbeništvo	2.013	5,6	1.887	5,5	2.609	6,9	2.478	6,8	29,6	31,3	93,7	95,0
G Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	15.866	44,3	15.600	45,4	15.045	39,9	14.802	40,8	-5,2	-5,1	98,3	98,4
I Promet, skladiščenje in zveze	1.915	5,4	1.849	5,4	1.949	5,2	1.887	5,2	1,8	2,1	96,6	96,8
J Finančno posredništvo	280	0,8	279	0,8	392	1,0	392	1,1	40,0	40,5	99,6	100,0
K Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve	7.812	21,8	7.725	22,5	8.851	23,5	8.772	24,2	13,3	13,6	98,9	99,1
L Dejavnost javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovanje	5	0,0	4	0,0	5	0,0	3	0,0	0,0	-25,0	80,0	60,0
M Izobraževanje	449	1,3	446	1,3	465	1,2	464	1,3	3,6	4,0	99,3	99,8
N Zdravstvo in socialno varstvo	256	0,7	218	0,6	507	1,3	437	1,2	98,0	100,5	85,2	86,2
O Druge javne, skupne in zasebne storitvene dejavnosti	755	2,1	728	2,1	927	2,5	899	2,5	22,8	23,5	96,4	97,0
SKUPAJ	35.786		34.341		37.695		36.242		5,3	5,5	96,0	96,1
Koeficienti variacije	1,701		1,734		1,584		1,613					
Ginijeve koeficienti koncentracije	0,790		0,797		0,765		0,772					
Korelacijska koeficienta	0,999				0,999							

*Vir: baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij

Tabela 1a: PODJETJA (nadaljevanje tabele 1)

- Rang po strukturi števila podjetij v CG in v MG v letih 1996 in 2000 (stolpci 9 do 12)
- Rang po porastu števila podjetij v CG in v MG od 1996 do 2000 (stolpca 13 in 14)
- Rang po spremembi deleža števila podjetij v MG od števila podjetij v CG od 1996 do 2000 (stolpec 15)

		9 sort 1a		10 sort 2a		11 sort 3a		12 sort 4a				
		CG		MG		CG		MG				
		1996	%	1996	%	2000	%	2000	%			
		%	kum	%	kum	%	kum	%	kum			
1	G	44,3	44	G	45,4	45	G	39,9	40	G	40,8	41
2	K	21,8	66	K	22,5	68	K	23,5	63	K	24,2	65
3	D	16,4	83	D	15,0	83	D	16,6	80	D	15,3	80
4	F	5,6	88	F	5,5	88	F	6,9	87	F	6,8	87
5	I	5,4	94	I	5,4	94	I	5,2	92	I	5,2	92
6	O	2,1	96	O	2,1	96	O	2,5	95	O	2,5	95
7	M	1,3	97	M	1,3	97	N	1,3	96	M	1,3	96
8	A	1,1	98	A	1,0	98	A	1,3	97	A	1,2	97
9	J	0,8	99	J	0,8	99	M	1,2	98	N	1,2	99
10	N	0,7	99	N	0,6	100	J	1,0	99	J	1,1	100
11	E	0,3	100	E	0,2	100	E	0,3	100	E	0,2	100
12	C	0,1	100	C	0,1	100	C	0,1	100	C	0,1	100
13	B	0,1	100	B	0,1	100	B	0,0	100	B	0,0	100
14	L	0,0	100	L	0,0	100	L	0,0	100	L	0,0	100

		13 sort 5		14 sort 6	
		Porast		Porast	
		CG	MG	CG	MG
		%	%	%	%
1	N	98,0	N	100,5	
2	J	40,0	J	40,5	
3	A	30,6	F	31,3	
4	F	29,6	A	29,7	
5	O	22,8	O	23,5	
6	C	19,0	C	21,9	
7	K	13,3	E	18,8	
8	E	9,4	K	13,6	
9	D	6,4	D	7,4	
10	M	3,6	M	4,0	
11	I	1,8	I	2,1	
12	B	0,0	B	0,0	
13	L	0,0	G	-5,1	
14	G	-5,2	L	-25,0	

		15 sort 8/7	
		Sprememba deleža MG	%
1	E	108,5	
2	C	102,4	
3	F	101,3	
4	N	101,2	
5	D	101,0	
6	O	100,6	
7	M	100,5	
8	J	100,4	
9	I	100,3	
10	K	100,2	
11	G	100,1	
12	B	100,0	
13	A	99,3	
14	L	75,0	

Tabela 2: ZAPOSLENI

- Število zaposlenih v celotnem (CG) in v malem gospodarstvu (MG) v letih 1996 in 2000 (stolpci 1 do 4)*
- Porast števila zaposlenih od 1996 do 2000 v CG in v MG (stolpca 5 in 6)
- Delež zaposlenih v MG od vseh zaposlenih v CG v letih 1996 in 2000 (stolpca 7 in 8)

Področja dejavnosti	1		2		3		4		5	6	7	8
	1a		2a		3a		4a		3/1	4/2	2/1	4/3
	Zaposleni CG		Zaposleni MG		Zaposleni CG		Zaposleni MG		Porast		Delež MG	
	1996	%	1996	%	2000	%	2000	%	CG	MG	1996	2000
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	8.390	1,8	950	0,9	9.068	1,9	2.254	1,7	8,1	137,3	11,3	24,9
B Ribišstvo	145	0,0	145	0,1	126	0,0	126	0,1	-13,1	-13,1	100,0	100,0
C Rudarstvo	7.084	1,5	292	0,3	5.310	1,1	326	0,2	-25,0	11,6	4,1	6,1
D Predelovalne dejavnosti	222.889	47,7	24.543	22,7	211.154	45,1	30.315	23,0	-5,3	23,5	11,0	14,4
E Oskrba z elektriko, plinom in vodo	13.139	2,8	864	0,8	12.102	2,6	771	0,6	-7,9	-10,8	6,6	6,4
F Gradbeništvo	34.862	7,5	8.532	7,9	40.841	8,7	12.713	9,7	17,2	49,0	24,5	31,1
G Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	89.322	19,1	39.812	36,8	92.005	19,6	43.888	33,4	3,0	10,2	44,6	47,7
I Promet, skladiščenje in zveze	37.371	8,0	5.118	4,7	37.986	8,1	6.932	5,3	1,6	35,4	13,7	18,2
J Finančno posredništvo	1.201	0,3	1.127	1,0	1.548	0,3	1.548	1,2	28,9	37,4	93,8	100,0
K Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve	37.059	7,9	21.797	20,2	37.137	7,9	25.840	19,6	0,2	18,5	58,8	69,6
L Dejavnost javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovan	197	0,0	62	0,1	208	0,0	51	0,0	5,6	-17,7	31,5	24,5
M Izobraževanje	1.582	0,3	1.077	1,0	1.237	0,3	1.115	0,8	-21,8	3,5	68,1	90,1
N Zdravstvo in socialno varstvo	7.027	1,5	1.614	1,5	12.287	2,6	2.894	2,2	74,9	79,3	23,0	23,6
O Druge javne, skupne in zasebne storitvene dejavnosti	6.970	1,5	2.135	2,0	7.667	1,6	2.821	2,1	10,0	32,1	30,6	36,8
SKUPAJ	467.238		108.068		468.676		131.594		0,3	21,8	23,1	28,1
Koeficienti variacije	1,726		1,524		1,642		1,425					
Ginijeve koeficienti koncentracije	0,759		0,752		0,745		0,730					
Korelacijska koeficienta	0,713				0,763							

*Vir: baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij

Tabela 2a: ZAPOSLENI (nadaljevanje tabele 2)

- Rang po strukturi števila zaposlenih v CG in v MG za leti 1996 in 2000 (stolpci 9 do 12)
- Rang po porastu števila zaposlenih v CG in v MG od 1996 do 2000 (stolpca 13 in 14)
- Rang po spremembi deleža zaposlenih v MG od vseh zaposlenih v CG od 1996 do 2000 (stolpec 15)

	9 sort 1a				10 sort 2a			11 sort 3a			12 sort 4a			
	CG				MG				CG				MG	
	1996		%		1996		%		2000		%		2000	
		%	kum		%	kum		%	kum		%	kum		%
1	D	47,7	48	G	36,8	37	D	45,1	45	G	33,4	33		
2	G	19,1	67	D	22,7	60	G	19,6	65	D	23,0	56		
3	I	8,0	75	K	20,2	80	F	8,7	73	K	19,6	76		
4	K	7,9	83	F	7,9	88	I	8,1	82	F	9,7	86		
5	F	7,5	90	I	4,7	92	K	7,9	89	I	5,3	91		
6	E	2,8	93	O	2,0	94	N	2,6	92	N	2,2	93		
7	A	1,8	95	N	1,5	96	E	2,6	95	O	2,1	95		
8	C	1,5	96	J	1,0	97	A	1,9	97	A	1,7	97		
9	N	1,5	98	M	1,0	98	O	1,6	98	J	1,2	98		
10	O	1,5	99	A	0,9	99	C	1,1	99	M	0,8	99		
11	M	0,3	100	E	0,8	100	J	0,3	100	E	0,6	100		
12	J	0,3	100	C	0,3	100	M	0,3	100	C	0,2	100		
13	L	0,0	100	B	0,1	100	L	0,0	100	B	0,1	100		
14	B	0,0	100	L	0,1	100	B	0,0	100	L	0,0	100		

	13 sort 5			14 sort 6		
	Porast				Porast	
	CG				MG	
		%		%		%
1	N	74,9	A	137,3		
2	J	28,9	N	79,3		
3	F	17,2	F	49,0		
4	O	10,0	J	37,4		
5	A	8,1	I	35,4		
6	L	5,6	O	32,1		
7	G	3,0	D	23,5		
8	I	1,6	K	18,5		
9	K	0,2	C	11,6		
10	D	-5,3	G	10,2		
11	E	-7,9	M	3,5		
12	B	-13,1	E	-10,8		
13	M	-21,8	B	-13,1		
14	C	-25,0	L	-17,7		

	15 sort 8/7	
	Sprememba deleža MG	
	%	
1	A	119,5
2	C	48,9
3	I	33,3
4	M	32,4
5	D	30,4
6	F	27,2
7	O	20,1
8	K	18,3
9	G	7,0
10	J	6,6
11	N	2,5
12	B	0,0
13	E	-3,1
14	L	-22,1

Tabela 3: KAPITAL

- Kapital celotnega (CG) in malega gospodarstva (MG) v letih 1996 in 2000, mio Sit (stolpci 1 do 4)*
- Porast kapitala od 1996 do 2000 v CG in v MG (stolpca 5 in 6)
- Delež kapitala MG od kapitala CG v letih 1996 in 2000 (stolpca 7 in 8)

Področja dejavnosti	1		2		3		4		5	6	7	8
	1a		2a		3a		4a		3/1	4/2	2/1	4/3
	Kapital CG		Kapital MG		Kapital CG		Kapital MG		CG	MG	Delež MG	
	1996	%	1996	%	2000	%	2000	%	%	%	1996	2000
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	60.487	1,8	4.118	0,6	102.105	1,9	22.549	1,8	68,8	447,6	6,8	22,1
B Ribišstvo	1.153	0,0	1.153	0,2	677	0,0	677	0,1	-41,3	-41,3	100,0	100,0
C Rudarstvo	85.249	2,5	1.779	0,2	106.179	2,0	3.650	0,3	24,6	105,1	2,1	3,4
D Predelovalne dejavnosti	973.512	28,7	92.329	12,5	1.758.664	33,4	232.142	18,1	80,7	151,4	9,5	13,2
E Oskrba z elektriko, plinom in vodo	698.103	20,6	5.971	0,8	998.198	19,0	10.799	0,8	43,0	80,9	0,9	1,1
F Gradbeništvo	100.246	3,0	16.334	2,2	152.409	2,9	40.266	3,1	52,0	146,5	16,3	26,4
G Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	535.487	15,8	176.018	23,8	874.864	16,6	272.729	21,3	63,4	54,9	32,9	31,2
I Promet, skladiščenje in zveze	341.436	10,1	26.524	3,6	506.827	9,6	43.093	3,4	48,4	62,5	7,8	8,5
J Finančno posredništvo	47.181	1,4	47.022	6,4	78.266	1,5	78.266	6,1	65,9	66,4	99,7	100,0
K Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve	459.979	13,5	336.940	45,5	571.156	10,8	537.276	41,9	24,2	59,5	73,3	94,1
L Dejavnost javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovan	12.158	0,4	10.741	1,5	11.080	0,2	9.231	0,7	-8,9	-14,1	88,3	83,3
M Izobraževanje	2.694	0,1	2.209	0,3	4.007	0,1	3.879	0,3	48,7	75,6	82,0	96,8
N Zdravstvo in socialno varstvo	40.497	1,2	11.110	1,5	37.804	0,7	11.119	0,9	-6,6	0,1	27,4	29,4
O Druge javne, skupne in zasebne storitvene dejavnosti	37.070	1,1	7.646	1,0	64.498	1,2	16.787	1,3	74,0	119,6	20,6	26,0
SKUPAJ	3.395.253		739.895		5.266.733		#####		55,1	73,3	21,8	24,4
Koeficienti variacije	1,234		1,733		1,332		1,625					
Ginijevi koeficienti koncentracije	0,672		0,782		0,697		0,763					
Korelacijska koeficienta	0,464				0,499							

*Vir: baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij

Tabela 3a: KAPITAL (nadaljevanje tabele 3)

- Rang po strukturi kapitala v CG in v MG v letih 1996 in 2000 (stolpci 9 do 12)
- Rang po porastu kapitala v CG in v MG od 1996 do 2000 (stolpca 13 in 14)
- Rang po spremembi deleža kapitala MG od deleža kapitala CG od 1996 do 2000 (stolpec 15)

	9 sort 1a			10 sort 2a			11 sort 3a			12 sort 4a		
	CG			MG			CG			MG		
	1996	%		1996	%		2000	%		2000	%	
	%	kum		%	kum		%	kum		%	kum	
1	D	28,7	29	K	45,5	46	D	33,4	33	K	41,9	42
2	E	20,6	49	G	23,8	69	E	19,0	52	G	21,3	63
3	G	15,8	65	D	12,5	82	G	16,6	69	D	18,1	81
4	K	13,5	79	J	6,4	88	K	10,8	80	J	6,1	87
5	I	10,1	89	I	3,6	92	I	9,6	89	I	3,4	91
6	F	3,0	92	F	2,2	94	F	2,9	92	F	3,1	94
7	C	2,5	94	N	1,5	95	C	2,0	94	A	1,8	96
8	A	1,8	96	L	1,5	97	A	1,9	96	O	1,3	97
9	J	1,4	97	O	1,0	98	J	1,5	98	N	0,9	98
10	N	1,2	98	E	0,8	99	O	1,2	99	E	0,8	99
11	O	1,1	100	A	0,6	99	N	0,7	100	L	0,7	99
12	L	0,4	100	M	0,3	100	L	0,2	100	M	0,3	100
13	M	0,1	100	C	0,2	100	M	0,1	100	C	0,3	100
14	B	0,0	100	B	0,2	100	B	0,0	100	B	0,1	100

	13 sort 5		14 sort 6	
	Porast		Porast	
	CG		MG	
	%		%	
1	D	80,7	A	447,6
2	O	74,0	D	151,4
3	A	68,8	F	146,5
4	J	65,9	O	119,6
5	G	63,4	C	105,1
6	F	52,0	E	80,9
7	M	48,7	M	75,6
8	I	48,4	J	66,4
9	E	43,0	I	62,5
10	C	24,6	K	59,5
11	K	24,2	G	54,9
12	N	-6,6	N	0,1
13	L	-8,9	L	-14,1
14	B	-41,3	B	-41,3

	15 sort 8/7	
	Sprememba deleža MG	
		%
1	A	324,4
2	C	164,7
3	F	162,1
4	D	139,2
5	K	128,4
6	E	126,5
7	O	126,2
8	M	118,0
9	I	109,4
10	N	107,2
11	J	100,3
12	B	100,0
13	G	94,8
14	L	94,3

Tabela 4: KAPITAL NA ZAPOSLENEGA

- Kapital na zaposlenega v CG in v MG v letih 1996 in 2000, mio Sit (stolpci 1 do 4) *
- Sprememba kapitala na zaposlenega od 1996 do 2000 v CG in MG (stolpca 5 in 6)

Področja dejavnosti	1	2	3	4	5	6
	Kap. / Zap.	Kap. / Zap.	Kap. / Zap.	Kap. / Zap.	3/1	4/2
	CG 1996	MG 1996	CG 2000	MG 2000	Sprememba 2000/1996 CG	Sprememba 2000/1996 MG
					%	%
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	7,209	4,335	11,260	10,004	56,2	130,8
B Ribišstvo	7,949	7,949	5,372	5,372	-32,4	-32,4
C Rudarstvo	12,034	6,094	19,996	11,196	66,2	83,7
D Predelovalne dejavnosti	4,368	3,762	8,329	7,658	90,7	103,6
E Oskrba z električno, plinom in vodo	53,132	6,911	82,482	14,007	55,2	102,7
F Gradbeništvo	2,876	1,914	3,732	3,167	29,8	65,4
G Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	5,995	4,421	9,509	6,214	58,6	40,6
I Promet, skladiščenje in zveze	9,136	5,183	13,342	6,217	46,0	20,0
J Finančno posredništvo	39,284	41,723	50,560	50,560	28,7	21,2
K Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve	12,412	15,458	15,380	20,792	23,9	34,5
L Dejavnost javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovanje	61,715	173,241	53,269	180,991	-13,7	4,5
M Izobraževanje	1,703	2,051	3,239	3,479	90,2	69,6
N Zdravstvo in socialno varstvo	5,763	6,883	3,077	3,842	-46,6	-44,2
O Druge javne, skupne in zasebne storitvene dejavnosti	5,319	3,581	8,412	5,951	58,2	66,2
Povprečje	7,267	6,847	11,237	9,746	54,6	42,3
Koeficienti variacije	1,163	2,150	1,126	1,922		
Ginijevi koeficienti koncentracije	0,584	0,765	0,577	0,720		
Korelacijska koeficienta	0,740		0,515			

*Vir: baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij

Tabela 4a: KAPITAL NA ZAPOSLENEGA (nadaljevanje tabele 4)

- Rang po višini kapitala na zaposlenega v CG in v MG v letih 1996 in 2000, mio Sit (stolpci 7 do 10)
- Rang po spremembi kapitala na zaposlenega v CG in v MG od 1996 do 2000 (stolpca 11 in 12)

	7 sort 1		8 sort 2		9 sort 3		10 sort 4	
	CG 1996		MG 1996		CG 2000		MG 2000	
1	L	61,715	L	173,241	E	82,482	L	180,991
2	E	53,132	J	41,723	L	53,269	J	50,560
3	J	39,284	K	15,458	J	50,560	K	20,792
4	K	12,412	B	7,949	C	19,996	E	14,007
5	C	12,034	E	6,911	K	15,380	C	11,196
6	I	9,136	N	6,883	I	13,342	A	10,004
7	B	7,949	C	6,094	A	11,260	D	7,658
8	A	7,209	I	5,183	G	9,509	I	6,217
9	G	5,995	G	4,421	O	8,412	G	6,214
10	N	5,763	A	4,335	D	8,329	O	5,951
11	O	5,319	D	3,762	B	5,372	B	5,372
12	D	4,368	O	3,581	F	3,732	N	3,842
13	F	2,876	M	2,051	M	3,239	M	3,479
14	M	1,703	F	1,914	N	3,077	F	3,167

	11 sort 5				12 sort 6	
	Sprememba 2000/1996					
	CG		MG			
1	D	90,7	A	130,8		
2	M	90,2	D	103,6		
3	C	66,2	E	102,7		
4	G	58,6	C	83,7		
5	O	58,2	M	69,6		
6	A	56,2	O	66,2		
7	E	55,2	F	65,4		
8	I	46,0	G	40,6		
9	F	29,8	K	34,5		
10	J	28,7	J	21,2		
11	K	23,9	I	20,0		
12	L	-13,7	L	4,5		
13	B	-32,4	B	-32,4		
14	N	-46,6	N	-44,2		

Tabela 5: ŠTEVILO ZAPOSLENIH NA PODJETJE

- Število zaposlenih na podjetje v CG in v MG v letih 1996 in 2000 (stolpci 1 do 4) *
- Sprememba števila zaposlenih na podjetje v CG in v MG od 1996 do 2000 (stolpca 5 in 6)

Področja dejavnosti	1	2	3	4	5	6
	Zap. / Podj. CG 1996	Zap. / Podj. MG 1996	Zap. / Podj. CG 2000	Zap. / Podj. MG 2000	3/1	4/2
					Sprememba 2000/1996 CG	2000/1996 MG
				%	%	
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	22,0	2,8	18,2	5,1	-17,3	83,0
B Ribišstvo	8,1	8,1	7,0	7,0	-13,1	-13,1
C Rudarstvo	168,7	9,1	106,2	8,4	-37,0	-8,4
D Predelovalne dejavnosti	37,9	4,8	33,8	5,5	-10,9	15,0
E Oskrba z elektriko, plinom in vodo	112,3	13,5	94,5	10,1	-15,8	-24,9
F Gradbeništvo	17,3	4,5	15,7	5,1	-9,6	13,5
G Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	5,6	2,6	6,1	3,0	8,6	16,2
I Promet, skladiščenje in zveze	19,5	2,8	19,5	3,7	-0,1	32,7
J Finančno posredništvo	4,3	4,0	3,9	3,9	-7,9	-2,2
K Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve	4,7	2,8	4,2	2,9	-11,6	4,4
L Dejavnost javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovanje	39,4	15,5	41,6	17,0	5,6	9,7
M Izobraževanje	3,5	2,4	2,7	2,4	-24,5	-0,5
N Zdravstvo in socialno varstvo	27,4	7,4	24,2	6,6	-11,7	-10,6
O Druge javne, skupne in zasebne storitvene dejavnosti	9,2	2,9	8,3	3,1	-10,4	7,0
Povprečje	13,1	3,1	12,4	3,6	-4,8	15,4
Koeficienti variacije	1,344	0,690	1,155	0,625		
Ginjevi koeficienti koncentracije	0,643	0,383	0,597	0,334		
Korelacijska koeficienta	0,581		0,575			

*Vir: baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij

Tabela 5a: ŠTEVILO ZAPOSLENIH NA PODJETJE (nadaljevanje tabele 5)

- Rang po številu zaposlenih na podjetje v CG in v MG v letih 1996 in 2000 (stolpci 7 do 10)
- Rang po spremembi števila zaposlenih na podjetje v CG in v MG od 1996 do 2000 (stolpca 11 in 12)

	7 sort 1		8 sort 2		9 sort 3		10 sort 4	
	CG 1996		MG 1996		CG 2000		MG 2000	
1	C	168,7	L	15,5	C	106,2	L	17,0
2	E	112,3	E	13,5	E	94,5	E	10,1
3	L	39,4	C	9,1	L	41,6	C	8,4
4	D	37,9	B	8,1	D	33,8	B	7,0
5	N	27,4	N	7,4	N	24,2	N	6,6
6	A	22,0	D	4,8	I	19,5	D	5,5
7	I	19,5	F	4,5	A	18,2	F	5,1
8	F	17,3	J	4,0	F	15,7	A	5,1
9	O	9,2	O	2,9	O	8,3	J	3,9
10	B	8,1	K	2,8	B	7,0	I	3,7
11	G	5,6	I	2,8	G	6,1	O	3,1
12	K	4,7	A	2,8	K	4,2	G	3,0
13	J	4,3	G	2,6	J	3,9	K	2,9
14	M	3,5	M	2,4	M	2,7	M	2,4

	11 sort 5				12 sort 6			
	Sprememba 2000/1996							
	CG		MG		CG		MG	
1	G	8,6	A	83,0				
2	L	5,6	I	32,7				
3	I	-0,1	G	16,2				
4	J	-7,9	D	15,0				
5	F	-9,6	F	13,5				
6	O	-10,4	L	9,7				
7	D	-10,9	O	7,0				
8	K	-11,6	K	4,4				
9	N	-11,7	M	-0,5				
10	B	-13,1	J	-2,2				
11	E	-15,8	C	-8,4				
12	A	-17,3	N	-10,6				
13	M	-24,5	B	-13,1				
14	C	-37,0	E	-24,9				

Tabela 6: ČISTI DOBIČEK NA KAPITAL

- Čisti dobiček na kapital v CG in v MG v letih 1996 in 2000, % (stolpci 1 do 4)*
- Porast čistega dobička na kapital od 1996 do 2000 v CG in MG, % (stolpca 5 in 6)

Področja dejavnosti	1	2	3	4	5
	Dobiček/ Kap. CG 1996	Dobiček/ Kap. MG 1996	Dobiček/ Kap. CG 2000	Dobiček/ Kap. MG 2000	Porast 2000 CG %
A Kmetijstvo, lov, gozdarstvo	2,2	5,9	2,4	3,8	8,6
B Ribišstvo	1,1	1,1	5,0	5,0	358,2
C Rudarstvo	0,4	14,7	1,6	11,5	338,2
D Predelovalne dejavnosti	4,3	8,5	7,0	11,3	63,4
E Oskrba z elektriko, plinom in vodo	0,3	2,6	0,6	1,6	96,0
F Gradbeništvo	4,9	12,9	8,8	17,9	80,3
G Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	6,7	10,0	8,2	13,4	22,2
I Promet, skladiščenje in zveze	3,4	6,8	5,7	13,5	67,9
J Finančno posredništvo	14,1	14,1	13,3	13,3	-5,7
K Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve	3,0	3,4	6,7	6,6	127,9
L Dejavnost javne uprave in obrambe, obvezno socialno zavarovanje	0,7	0,8	0,5	0,3	-33,4
M Izobraževanje	5,0	6,0	8,3	8,6	67,7
N Zdravstvo in socialno varstvo	3,2	3,2	9,2	13,7	186,8
O Druge javne, skupne in zasebne storitvene dejavnosti	5,3	4,8	4,5	5,8	-15,8
Povprečje	3,6	6,6	5,8	9,8	60,6
Koeficienti variacije	0,877	0,664	0,608	0,563	
Ginjevi koeficienti koncentracije	0,472	0,403	0,368	0,343	
Korelacijska koeficienta	0,537		0,726		

*Vir: baza PASEF, zaključni računi slovenskih podjetij

Tabela 6a: ČISTI DOBIČEK NA KAPITAL (nadaljevanje tabele 6)

- Rang po višini čistega dobička na kapital v CG in v MG v letih 1996 in 2000 (stolpci 7 do 10)
- Rang po spremembi čistega dobička na kapital v CG in v MG od 1996 do 2000 (stolpca 11 in 12)

	7 sort 1		8 sort 2		9 sort 3		10 sort 4	
	CG 1996		MG 1996		CG 2000		MG 2000	
1	J	14,1	C	14,7	J	13,3	F	17,9
2	G	6,7	J	14,1	N	9,2	N	13,7
3	O	5,3	F	12,9	F	8,8	I	13,5
4	M	5,0	G	10,0	M	8,3	G	13,4
5	F	4,9	D	8,5	G	8,2	J	13,3
6	D	4,3	I	6,8	D	7,0	C	11,5
7	I	3,4	M	6,0	K	6,7	D	11,3
8	N	3,2	A	5,9	I	5,7	M	8,6
9	K	3,0	O	4,8	B	5,0	K	6,6
10	A	2,2	K	3,4	O	4,5	O	5,8
11	B	1,1	N	3,2	A	2,4	B	5,0
12	L	0,7	E	2,6	C	1,6	A	3,8
13	C	0,4	B	1,1	E	0,6	E	1,6
14	E	0,3	L	0,8	L	0,5	L	0,3

	11 sort 5				12 sort 6			
	Sprememba 2000/1996							
	CG				MG			
1	B	358,2	B	358,2	B	358,2	B	358,2
2	C	338,2	N	331,2	C	338,2	N	331,2
3	N	186,8	I	97,4	N	186,8	I	97,4
4	K	127,9	K	93,7	K	127,9	K	93,7
5	E	96,0	M	41,9	E	96,0	M	41,9
6	F	80,3	F	38,3	F	80,3	F	38,3
7	I	67,9	G	33,5	I	67,9	G	33,5
8	M	67,7	D	33,4	M	67,7	D	33,4
9	D	63,4	O	20,8	D	63,4	O	20,8
10	G	22,2	J	-5,7	G	22,2	J	-5,7
11	A	8,6	C	-22,1	A	8,6	C	-22,1
12	J	-5,7	A	-36,1	J	-5,7	A	-36,1
13	O	-15,8	E	-38,5	O	-15,8	E	-38,5
14	L	-33,4	L	-66,5	L	-33,4	L	-66,5